

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 753.

CHICAGO, ILL., 16. februarja (February 16th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvu (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Boj zoper degeneracijo.

Na tem mestu ne bomo razmotrivali vprašanja, ali je bil človek v davni preteklosti večji in močnejši, kakor sedaj. To se je pogostoma trdilo, ali danes vemo, da je to mnenje slonelo na zmotah in napačnih premisah. Kakor rečeno, pa ni naš namen, da bi se tukaj bavili s tem vprašanjem, ki je sicer samo na sebi dovolj zanimivo.

Ni pa dvoma, da opazujemo v sedanosti lahko popolnoma očitno pešanje telesnih moči. In če se spomnimo, da je v splošnem telesna moč v najtesnejši zvezi z duševnimi močmi, se ne moremo izogniti zaključku, da živimo tudi v dobi duševne degeneracije.

Navidezno se to sicer ne vjema. Duševno življenje se nam zdi v naši dobi višje in bogatejše, kakor je bilo v preteklosti. No, ne le, da se nam zdi tako, ampak stvarno je mnogo resnice v tem. Posebno zgovorne so v tem oziru iznajdbe našega časa in odkritja na raznovrstnih znanstvenih poljih. Enih in drugih je toliko, kolikor jih še nikdar ni bilo; razun tega so poglavitne iznajdbe velike in dalekosežne.

Toda ne smemo se motiti. Naša doba ne visi sama zase v zraku, ampak je le nadaljevanje preteklosti, ki ji je pripravljala tla. Naši veliki duševni delavci, literati, iznajditelji, umetniki, delajo na njih, ki so jih preorale prejšnje generacije. V njihovih rezultatih ne tiči le njih lastno delo, ampak tudi delo tistih, ki so bili pred nami. Zato morajo biti sedanji uspehi večji od nekdanjih.

Vse, kar se danes dosega, je lahko veliko in zelo pomembno. Pri tem pa vendar ostane vprašanje, če ne bi bilo lahko še mnogo večje in pomembnejše. Ne bi li mogli na vsakem polju imeti več duševnih delavcev, nego jih imamo? Ali prihaja v naši družbi vsak talent, vsaka sposobnost na tisto mesto, kjer bi moglo človeštvo imeti največ koristi od nje. Ali ne propada mnogo nadarjenih ljudi, celo veleumov, ker jim družabne razmere ne dovolijo, da bi se razvili in uveljavili?

Poglejmo na primer v delavske organizacije. Tam najdemo veliko več zanimivega, kakor se sanja večini onih, ki gledajo s svoje višave prezirljivo na "surovo, nekulturno proletarsko maso." V političnih, strokovnih in gospodarskih organizacijah se pojavljajo ljudje, ki ustvarjajo prave čudeže. Poglavitno jih ustvarjajo sami iz sebe. Ni li čudež, če opornate človeka, ki ni užival nobene šolske izobraz-

be, pa se je iz lastne ambicije, iz nepremagljivega hrepenenja po znanju naučil čitati in pisati in si je potem pribavil toliko znanja, da je kot upravnik velike organizacije, kot urednik ali kot govornik s krasnim uspehom lahko tekmoval s sistematično izobraženimi strokovnjaki? Takih prikazni je veliko več, nego se navadno misli. Koliko je pa tistih, ki pokažejo veliko nadarjenost, pa le zato ne morejo doseči uspeha, ker niso dobili metodične podlage, ki jo daje višja šola?

Niti pojma si ne moremo napraviti o tem, koliko talentov je pokopanih v anarhiji družabnega sistema!

Ampak ta družabni sistem, kapitalistični sistem, ima tudi še drug greh na svoji duši. Ne le da ne pusti sposobnosti na površje, ampak tudi izpodkopava in uničuje jih. Resnica, ki se nikakor ne da olajšati, je ta, da masa ljudstva telesno peša. Razne statistike nam dajejo zato nepobitne dokaze. Tekom vojne so bile oblasti, katerim je bilo poverjeno sprejemanje novincev za armado, silno presenečene, ko so spoznale, kako majhen odstotek po zakonu poklicanih mladičev je bil sposoben za vojaško službo. Nesposobnost ni bila samo fizična, ampak tudi duševna. Takratne izjave prizadetih oblasti o fizični in mentalni nesposobnosti moštva, pozvanega k novačenju, so bile naravnost razočarljive. Tako ni bilo le v Zedinjenih državah, ampak več ali manj v vseh drugih deželah. V stari Avstriji na primer se je večkrat zgodilo, da ni bil iz cele občine ne en rekrut "tavglih," ali pa je mogla komisija izbrati le po dva ali tri. In za vojaško sposobnost se tam ni zahtevalo bogzna kaj.

Amerika pa je prišla do tega spoznanja šele tekom zadnje vojne. Preje je prevladovalo tu domnevanje, da je ameriško moštvo eno najsposobnejših in najzdravejših na svetu. Izkušnje med vojno pa so jo razočarale.

Kapitalistične države se brigajo za telesne sposobnosti ljudi le tekom vojen. One se ne zavedajo, da je tudi v miru človek najdragocenejši material.

Vzemimo stvar iz bolj prozaičnega stališča.

Moč naroda ali države je odvisna od njenega bogastva. Ta moč bi se pač najbolje uveljavila, če bi narod sam suvereno razpolagal z vsem bogastvom, z drugimi besedami, če bi bilo takozvano narodno bogastvo res narodno bogastvo. Ampak tudi v se-

danjem sistemu je materialno bogastvo vir moči. Iz same revščine se ne morejo iztlačiti davki.

Stvarnik bogastva je delo. Nositelj dela je pa delavec.

Tako prihajamo do zaključka, da je velikost bogastva odvisna od sposobnega delavstva.

Ni dvoma, da je za sposobnost delavstva treba različnih faktorjev. Na primer dobra ljudska šola, dobre strokovne šole. Ni pa tudi dvoma, da spada med te različne faktorje fizična sposobnost.

Ali je treba razlagati, da je zdrav delavec boljši od slabotnega? Matematično se lahko razume, da bo vse ustvarjanje bogastva bolj uspešno, če so vsi delavci zdravi, čvrsti in močni, kakor če jih je velik odstotek pohabljenih in slabotnih. Narod, ki ima samo zdravo in krepko delavstvo, mora biti bogatejši in vsled tega močnejši, kakor v nasprotnem slučaju.

Kapitalistični sistem je takemu uspešnemu zalogu delavstva na poti.

Glavno načelo kapitalizma je profit, vpričo katerega stopajo vsi drugi obziri na stran. Kapitalizem gleda — in po svoji naravi mora gledati — da izžeme iz delavca toliko produkta, kolikor je največ mogoče. Stremljenje, da se to doseže, vidimo na eni strani v akordnem delu, ki samo na sebi priganja delavca, da napne svoje sile do skrajnosti in doseže s tem boljši zaslužek. Na drugi strani vidimo enako stremljenje v takozvani znanstveni upravi, kamor spadajo Taylorjev in podobni sistemi. Vsi gredo za tem, da ne "zapravi" delavce nobenega trenutka pri delu, da ne napravi nobene nepotrebne kretnje in da izvrši največjo možno mero uspešnega, produktivnega dela.

Tudi ti sistemi, ki bi bili v drugih razmerah v gotovem oziru opravičeni in bi delavcu v marsičem pomagali, so v kapitalizmu priganjaški sistemi. Za kapitalista ni najvažnejše, da si delavec čim bolj olajša delo, ampak da ustvari čim več produkta. Zato stopa priganjanje v prvo vrsto.

Pogostoma trdijo ljudje, ki so v svoji duši pravi nazadnjaki, da je "civilizacija" ustvarila nervoznost, oslabilo človeško pleme, skrajšala človeško življenje. To je pa zelo površen nauk in primerjanje civiliziranega človeka z divjakom je neumestno. Civilizacija ni nagnala milijonov svobodnih ljudi v zatohle tovarne, ni potisnila priganjačem biča v roke, ni nagnala kapitalistov, da varčujejo na račun zdravja in življenske varnosti delavcev. Civilizacija daje ljudem več spoznanja, kako se lahko varujejo nevarnosti, branijo in rešavajo bolezni, osvežujejo svojo moč itd. Toda kapitalizem se ne poslužuje tega znanja, ker ne pospešuje njegovega profita. Ne preveč, ampak premalo civilizacije imamo. Ne civilizacija, ampak kapitalistično profiterstvo goni množice s prenapornim, nevarnim delom, s pomanjkanjem počitka, z nezadostno brigo za javno zdravstvo v degeneracijo.

Opešano delavstvo je slabo sposobno za produktivno delo. Ali privatnemu kapitalistu to ne beli glave. Njegovi interesi niso splošni interesi. On ne gleda na to, da se množi narodno bogastvo, am-

pak le da raste njegov kapital. Za svoje podjetje si izbira najboljše delavce, slabejše pa odklanja.

Nekoliko izboljšanja bi se v tem oziru lahko doseglo z dobrimi zakoni. Temeljita remedura je pa le mogoča z izpremembo družabnega sistema. V nacionalizirani industriji odpade privatno profiterstvo. Pomnožitev narodnega bogastva, ki je tedaj res narodovo bogastvo, postane skupen interes vsakega naroda. Tedaj pa šele pride vsemu narodu do zavesti, da je njegova moč odvisna od splošne uspešnosti, torej tudi od zdravja in čilosti njegovih članov.

Socialistična družba nastopi boj proti degeneraciji, ker bo ta boj za njen razvoj in za njeno blaginjo. Z nacionalizirano industrijo se nacionalizira tudi javno zdravstvo, higiena, skrb za telesni razvoj in s tem tudi skrb za duševni razvoj.

Socializem pomeni boljše človeštvo od kapitalističnega.

Bonus.

Med vojno se je dajalo ameriškim vojakom vse mogoče obljube. Oni so bili cvet države, oni so bili pripravljeni žrtvovati svoja življenja za domovino. Kamor se je človek obrnil, je čul patriotske govore in apele.

Vojaki so se povrnili in pričela se je tudi zanje stara borba za obstanek. Njihova službe so večinoma zavzeli drugi. Treba je bilo iskati nove. Industrijska kriza je prihajala in žnjo brezposelnost. Vojaki so postajali razočarani. "Kje je sedaj hvaležna domovina?"

Ko je ruska revolucija usadila strah v kapitalistična srca, in so videli za vsakim vogalom diktaturo proletarijata in revolucijo, so se pričeli v skoro vseh deželah progoni proti delavskim radikalnim organizacijam in časopisju. Amerika v tem oziru ni bila zadnja. Kolikor niso oblasti same napravile, so storile razne stoprocentne organizacije. Razne "bele garde" pod vsakojakimi imeni, so se formirale v vseh deželah. V Zedinjenih državah smo dobili Ameriško legijo in Ka Klux Klan. Slednja je bila v svojem vodstvu tako gnala, da je tudi za stoprocentne patriote izgubila svoj pomen.

Drugače je bilo z Ameriško legijo. Vojni fanatizem je bil globoko ukoreninjen. Treba ga je bilo izigravati proti "nelojalnim" elementom in kdo je bil za to bolj pripraven, ako ne bivši vojaki? Denarna gospoda se je torej skrila za nekatere častnike in jim pomagala organizirati Ameriško legijo. Njen program je varoval institucije te dežele in se boriti proti "rdečkarjem". Razbijala je shode, izganjala socialistične govornike in govorilnice in rušila delavske lokale. Da se je patriotske vojske obdržalo, oziroma pridobilo v organizacijo, jim je bilo treba nekaj obljubiti. In obljubljali so bonus.

V kongresu so bili stavljeni že različni načrti in enkrat je skoro izgledalo, da bo eden sprejet, toda pred zbornico je prišel predsednik Harding in apeliral na zastopnike, naj ne sprejmejo predloge, ker bi novi podatki, ki bi jih prinesel bonus, bili preveliko breme za deželo. Legija s svojim aparatom je pričela voditi propagando za bonus v posameznih državah in ene so ga sprejele. Toda vprašanje bonusa ni bilo pozabljeno. Vojaki so vpraševali zanj, kandidatje v razne javne urade so ga neprenehoma obljubovali. Hearstovo č-

sopise, ki se poslužijo vsakega sredstva za pomnožitev cirkulacije, je propagiralo bonus za veterane svetovne vojne. S to agitacijo nadaljuje.

Kongresne volitve se bližajo in v srca zastopnikov in senatorjev se je naselil strah za mandate. Kako si zagotoviti izvolitev? In vprašanje bonusa je oživel, predloge se kujejo, načrti izdelujejo, vse z namenom, da jim glasovi bivših vojakov in vseh dobrih patriotov zagotovijo izvolitev.

Miljonarski patriotje, ki so med vojno reševali domovino za \$1 letne plače, se branijo davkov za pokritje bonusa. Ekonomski pripovedujejo, da bi vsako novo davčno breme, naloženo korporacijam, slabo vplivalo na rekonstrukcijo in kriza bi se s tem le podaljšala. Torej od kje dobiti denar za bonus?

Obdavčiti vse enako—je bil odgovor. Sedaj imajo v kongresu različne načrte, ki naj bi prinesla sredstva za izplačevanje bonusa. Davek bo naložen na ljudska pleča. Bogate korporacije ne plačajo, ampak ljudstvo naj plača. Davek, ki bi bil le začasen, bi se razdelil: 2c na funt tobaka, kar bi prineslo \$5,000,000; 50c na tisoč cigaret, \$25,000,000; davek na avtomobile, 25c za vsako konjsko silo, \$50,000,000; 1c na galono gasolina, \$70,000,000; na premenjave lastninske pravice \$5 na tisoč, bi prineslo \$20,000,000; 20% davka na vstopnice, katerih cena presega 25c, \$75,000,000. Davek na nerazdeljen dobiček korporacij. Nadalje je bilo v načrtu: 1c davka na vsak bančni ček; 1c višja poštnina za pisma; povečanje pristojbin drugega poštnega razreda; povečanje pristojbin na pošiljkatve paketne pošte (dokumentarne znamke); davek na "chewing gum" in na nekatere druge predmete.

Banke so se prve oglasile proti davku na čeke. Oglašale so se tvrdke in posamezniki proti povečanju poštne. Oglašile so se korporacije proti vsakemu izrednim davkom na posestva, kapital, delnice, dobiček itd.

Gospodje kongresniki se nahajajo v neljubem položaju. Korporacijam se ne smejo zameriti. Vojakom tudi ne; in publiki ne smejo naprtiti novih davkov.

Če ne bo bonusa, bodo proti njim grmeli na shodih tekem volilne kampanje novi kandidati, ki bodo obljubovali bonus, ki bo gotovo sprejet, "če bodo izvoljeni."

V kongresu so še drugi načrti, ki imajo vsi to napako, da zahtevajo nove davke, kajti brez sredstev se ne more izplačati bonusa. Kadar je treba dati milijone železnicam, tedaj v kongresu že najdejo sredstva. Za bonus pa je težko. In vojaki so siti obljub. Res nerodna situacija.

Država je pozvala ljudi iz koristnih poklicev in jih utaknila v armado. Bila je vojna in ta zahteva moštvo. V času službovanja so bili vojaki preskrbljeni. Tudi nekaj malega plače so dobivali. Ko so bili odpuščeni, se je situacija za mnoge spremenila. Eni so dobili nazaj dobre službe, večina pa si je morala poiskati nove. Na tisoče je bilo izročenih brezposelnosti. Brezposelni veterani niso tisti, katerih glas po bonusu se čuje v kongresne dvorane. Glasov brezposelnih ljudi sploh ne poslušajo. Kakor že omenjeno, je igra z bonusom nekaj manevr. Ko so vojaki premagali zunanega sovražnika, je bilo potrebno poraziti še nelojalno elemente. Ko so dosegli še to, je bilo treba tirjati nagrado. Bonus torej! Vsa ta igra z bonusom je nepoštena in nima drugega namena, kakor zavajati veterane in ljudstvo. Političarji raznih baž z bonusom ribarijo in sedaj jim je stvar ušla dalj kot jim je ljubo.

Ako veterani dobe bonus, jim bo s tem nekaj pomagalo. Večinoma bo šel denar za razne nepotrebnosti, kaj-

ti vojaki so mladi ljudje, ki ne dajo mnogo na varčnost. Dobili ga bodo torej trgovci vseh vrst. Ljudstvo bi največ trpelo, ker bi moglo z raznimi davki plačati ogromne svote, potrebne za bonus.

Ako bi bil kongres pošten, bi vojakom ne obljuboval bonusa, če ga jim ne misli dati; ako ga misli, naj dobi sredstva od tistih, ki so napravili na milijone dobička vsled vojne. Pred vsem pa naj skrbi za onemogle vojake in brezposelnim naj poskrbi službe, ki bodo dostojne ljudi, ne pa sužnjev.

RAZNO IZ JUGOSLAVIJE.

SOCIALISTIČNI LISTI V JUGOSLAVIJI.

Glasila Socialistične Stranke Jugoslavije so sledeči listi:

"Radničke Novine", Beograd, so centralni organ stranke. Izhajajo dvakrat na teden. Pisane so v cirilici. "Napreč", slovenski socialistični dnevnik, izhaja v Ljubljani.

"Glas Slobode", tednik, izhaja v Sarajevu, pisan z latinico in cirilico.

"Slobodna Rijeka", tednik, izhaja v Zagrebu, tiskan z latinico.

"Sloboda", izhaja v Novem Sadu, tiskana s cirilico.

"Pravo Naroda", izhaja dvakrat na mesec v Šidu (Srem), tiskan s cirilico.

"Volksstimme" (Maribor), "Arbeiterwille" (Vršac) in "Vorwärts" (v Žombolju) so nemški socialistični tedniki, ki izhajajo v Jugoslaviji.

Socialistično časopisje v Jugoslaviji ni jako. Medsebojni frakcijski boji so delavskemu tisku v Jugoslaviji zelo škodovali. Poleg socialističnih izhaja tudi nekaj komunističnih listov.

Razum političnih glasil imajo jugoslovanski socialisti v svojih rokah tudi nekaj leposlovnih in strokovnih publikacij, posebno v Sloveniji. Ako "Naši Zapiski" še izhajajo, nam ni znano, kajti v zameno nam jih ne pošiljajo. Izmed gori navedenih listov dobivamo skoro vse v zameno.

Izmed leposlovnih listov, ki so v rokah sodrugov, je posebno naglašati "Kres", mesečna revija, ki izhaja v Ljubljani. Naročnina za Ameriko je en dolar in jo lahko pošljete potem Proletarca.

ZDRUŽENJE JUGOSLOVANSKIH STROKOVNIH ORGANIZACIJ.

Združenju jugoslovanskih socialističnih strank je sledilo združenje strokovnih organizacij v eno celoto za vso državo. Razum komunističnih unij so bile na združevalni konferenci zastopane vse druge jugoslovanske strokovne unije. Zedinjena organizacija bo spadala k amsterdamski Internacionali strokovnih unij, v političnem delovanju pa se bo nagibala k socialistični Stranki Jugoslavije.

TIRANIJA JUGOSLOVANSKE VLADE NAD PREMOGARJI V TUZLI.

V Tuzli in okolišu (Bosna) se nahajajo precej veliki premogorovi, v katerih dela več tisoč premogarjev. V decembru leta 1920 so vstopili v stavko, kajti življenske razmere v tistem okrožju so bile neznesne. Vse jugoslovansko delavstvo je simpatiziralo z rudarji v Tuzli in okolišu in njihova bitka bi ne bila izgubljena, da se niso v vodstvo stavke urinili neiz-

kušeni komunistični mladenči, ki so s svojimi fanatičnimi sanjami povzročili, da je bila stavka z vojaštvom zadušena, nad premogarje pa je prišla prava strahovlada. Veliko je bilo aretiranih in sodnijski proces proti njim se je pričel šele 11. januarja t. l. Dvajset premogarjev je prišlo pred sodišče in za nekatere zahteva državno pravdnitvo smrtno kazen. "Obznana", ki je bila uvedena nekoliko po dotičnem štrajku, je uničila vsako organizacijo delavstva v Tuzli in Kreci. Bivši Delavski dom v Tuzli je sedaj Židovski dom, v Delavskem domu v Kreci pa so sedaj lokali sokolskih društev. Med obtoženimi rudarji je tudi nekaj Slovencev. Obtožba je dvignjena proti 350 premogarjem. Socialistično časopisje poziva delavstvo, naj stori vse mogoče korake v boju za obvarovanje svojih bratov pred nadaljnjimi nasilji.

Tam ni prohibicije.

Iz statistike porabljenih opojnih pijač je razvidno, da je prišlo na vsako odraščeno moško osebo v Sloveniji sto litrov opojnih pijač. Ker pa tudi v Sloveniji ne pijejo vse odraščene osebe v enaki meri, ene sploh nobenih opojnih pijač, je prišlo na tiste, ki "imajo vedno žejo", najmanj do 150 litrov opojnih pijač v enem letu. V boju proti pijačevanju in razzuzdanosti v Sloveniji sodelujejo tudi socialisti; posebno dnevnik "Naprej" je vnet v propagandi proti pijačevanju.

Šport.

V Ljubljani izhaja ilustrovaná sportna revija "Sport". Prva številka v letošnjem letniku ima sledečo vsebino: Dr. Žizek: "Pomen športnih organizacij". Dr. Bleiweiss: "O nemški šoli za telesne vaje." "Pariško zrakoplovstvo". — "Občni zbor kolesarskega podsaveza ter kolesarske Ilirije". — Športni pregledi.

Dvorni vlak.

Vsaka poštena monarhija ima dvorni vlak. Še črnogorski Nikita je imel eno polomljeno karo, ki mu jo je podarila italijanska kraljeva hiša, da se je lahko vozil iz Bara. Dotična železnica je bila nekaj takega, kakor šentjanska železnica na Dolenjskem; vsekakor je slabša, kakor slovita kamniška proga na Gorenjskem. Toda Jugoslavija je sedaj velika država in kdor je dober patriot, ji želi, da postane kmalo velesila. Dobra jugoslovanska vlada je pred par meseci naročila v inozemstvu dvorni vlak, ki ima 36 vagonov, opremljenih z največjim luksusom. Na svojem prvem potu je šel po novo kraljico v Bukarešt. Aleksander se postavi. Za delavce pa so vsake škatlje dobre, samo da so na kolesih.

Umetniška razstava v Ljubljani.

Društvo "Narodna Galerija v Ljubljani", o katerem smo svoječasno obširno poročali v Proletarcu, vprižori to pomlad v Ljubljani veliko razstavo umetnin.

Stiki s sovjetsko Rusijo.

Vsi pametni državniki kapitalističnih vlad so pričeli iskati pota za obnovev stikov z Rusijo. Edina Francija je tista sila, ki ne more pozabiti posojenih milijard carju in se na vse pretege brani imeti kake posle s sovjetsko vlado in intrigira proti nji posebno na Poljskem, v baltičkih deželah, v Rumuniji in Jugoslaviji. Belgrajska "Slobodna Reč" je poročala, da je sovjetska vlada preteklo jesen skušala vspostaviti

tudi z Jugoslavijo diplomatske stike, toda vlada v Belgradu vodi strogo protirusko politiko, vprav tako, kakršno ji narekajo v Parizu. V Londonu so pametnejši. Tam znajo nekoliko pogledati v bodočnost. In Lloyd George je z novimi odnosi do sovjetske Rusije pomagal tudi delavskemu gibanju v Angliji, kajti razdiralni elementi, ki se nazivajo za komuniste, so izgubili s tem mnogo svojega orožja. Del komunistov v Angliji se je celo ločil od prvotne komunistične stranke in ustanovil novo ter se pridružil "četrti" Internacionali, ker je moskovska Internacionala "izdala načela komunizma in revolucije."

"Prerod".

Prva številka revije "Prerod", ki izhaja v Ljubljani, ima sledečo vsebino: Prerod—zakaj in kako? Da bomo narod poštenjakovi! — Starišem! Univerzalni profesor dr. K. Oswald. — Vstani moj rod! Silvín Sardenko. — Mladini! — Svobodni ali hlapci? — Alkoholizem in kriminalistika. — Kvišku srca! Drobiž. — Naročnina na "Prerod" je 10 dinarjev za Jugoslavijo.

"Naša Otačbina."

V Karlovcu je pričel izhajati nov list pod gornjim imenom, kateremu namen je "opisovanje kraljestva Srba, Hrvata i Slovenaca." Urednik mu je profesor Dušan Jakšić. Naročnina za Ameriko \$1 na leto.

KONZUMNO DRUŠTVO ZA SLOVENIJO.

Zadružništvo je v Sloveniji zelo razvito. "Konsumno društvo za Slovenijo" ima štirideset prodajalen, ki imajo na milijone kron prometa na leto. Tudi dobiček je velik, ki pa ne gre v žepe privatnim interesom, ampak se ga porabi v prid vseh zadružnikov. "Konzumno društvo za Slovenijo" je v rokah sodrugov. Ker rabi društvo pri svojih trgovskih transakcijah večkrat posojila, si jih mora nabavljati na bankah in plačati seveda visoke obresti. Da se temu odpomore, je ustanovilo "Konsumno društvo za Slovenijo" svoj hranilni oddelek v katerega sprejema hranilne vloge. S pomočjo teh vlog bo društvo ustanovilo število drugih prodajalen, kajti kakor nam poročajo, bi jih bilo potrebno najmanj 400. V pismu, ki nam ga je pred kratkem poslalo Konsumno društvo za Slovenijo, poročajo, da je dobilo od časa, ko je društvo odprlo svoj hranilni oddelek, že nad K3,000,000 hranilnih vlog. Med vložniki je tudi nekaj ameriških slovenskih delavcev, ki so dvignili svoje prihranke v raznih drugih denarnih zavodih in jih vložili v hranilnemu oddelku Konsumnega društva za Slovenijo. Hranilne vloge se obrestujejo od dne vloge pa do dne dviga pa 4½%, večje vloge proti polletni odpovedi pa po 5%.

Društvo izdaja tudi svoje glasilo "Konzument", ki izhaja po potrebi. Člani dobivajo list brezplačno, za druge naročnike v mejah Jugoslavije pa stane ena štev. 1 krono 50 vin. V poslovnem letu 1920—1921 je društvo kupilo blaga za K82,209,770,89, prodalo ga pa je za K79,050,740,20. Zaloga blaga ob zaključku imenovanega poslovnega leta je znašala v vrednosti K10,440,120,25. Prebitek je torej znašal K7,281,089,56. Pri rokah imamo poročila o poslovanju tudi iz prejšnjih let, toda zadnje zadostuje, ker prikazuje, kako velikega pomena so konsumna društva za delavstvo, ako jih zna pravilno voditi. Poleg raznih ugodnosti za zadružnike je društvo napravilo še nad sedem milijonov kron prebitka samo v preteklem poslovnem letu in ta prebitek ostane delavstvu. In pri tem se delavstvo tudi u-

či samo upravljati podjetja, kar je za socialiste neprecenljive važnosti.

Kdor želi nadaljnjih informacij glede hranilnih vlog ali drugih zadev, spadajočih v delokrog Konzumnega društva za Slovenijo, naj piše na naslov: Konzumno društvo za Slovenijo, poštni predal št. 13, Ljubljana, Jugoslavija.

Slaba letina.

Načelnik vzhodnoevropskega oddelka ameriškega komercialnega departmenta poroča, da je bila zadnja letina v Jugoslaviji zelo slaba, medtem, ko je bila v Bolgariji dobra. Glasom uradne ctenitve, ki je bila sporočena ameriškem poslaniku H. P. Dodgeju, je znašala letina l. 1921 v Jugoslaviji v metričnih tonah: koruza 1,800,000; pšenica 980,000; ječmen 270,000; oves 300,000; rž 150,000; in krompir 950,000. Povprečno je bila zadnja letina za 20% manjša od one prejšnjega leta. Vzrokov je več; eden glavnih je bila dolgotrajna suša v raznih delih države. Drugič, slabe prometne razmere in tretji neracionalna izvozna in gospodarska politika jugoslovanske vlade, ki je v ekonomskih zadevah vseskozi nepraktična in birokratična.

Nestalna jugoslovanska valuta.

Dasiravno skuša vlada vršiti strogo kontrolo nad denarnimi transakcijami, je vrednost jugoslovanskega dinarja še vedno nestalna. Zdi se, da je kontrolni komisiji bolj na srcu dviganje dinarja kot pa je njegova stalnost. Med 5. novembrom in 9. januarjem se je dinar dvignil od 1. centa in dveh desetink v New Yorku na 1 cent in 44 stotink; v tej dobi je trikrat znatno padel in se zopet povzpел navzgor. Finančni minister baje pripisuje padeč dinarja tekom zadnjega poletja in jeseni — od 3 cente in 6 desetink na 1 cent in dve desetinke — bolj neugodnemu trgovskemu ravnesju med uvozom in izvozom ter špekulaciji, kot izdaji papirnatih novčanic. Bankovci v cirkulaciji, izdani od Narodne banke do koncem novembra, so znašali v skupni svoti za 4,619,400,000 dinarjev, torej 272 milijonov dinarjev več kot do 22. septembra.

Izvoz iz Jugoslavije v Zedinjene države.

Konzul K. S. Patton iz Belgrada poroča, da je ves izvoz iz Jugoslavije v Zedinjene države v letu 1921 znašal samo \$123,000. Skoraj ves izvoz je obstojal iz cvetja *pyrethrum*, ki se ga rabi za izdelovanje praška proti mrčesom.

To je slaba statistika za izvoz države, ki ima nad 12 milijonov prebivalcev in raznovrstna naravna bogastva in izdelke. V trgovinskem ministrstvu v Belgradu je nekaj napačnega, ravno tako tudi v trgovinskem življenju Jugoslavije sploh. Verižništvo cvete, racionalna trgovska politika pa je v kraljestvu SHS neznan stvar.

Ne pošiljajte gotovine v pismih, naslovljen v Jugoslavijo.

Mnogo naših ljudi ima navado, da pošilja svojcem v Jugoslavijo gotovino v pismih. Na ljubljanski, kakor tudi v drugih poštnih uradih Jugoslavije, so bila taka pisma že večkrat okradena. Ena se seveda dostavi, toda marsikdo, ki je mislil napraviti nekoliko veselja svojcem, jim je s svojim pismom prinesel razočaranje, ker ni bilo v pismu označene vsote. Jugoslovanski minister za pošto in brzojav je pred nedav-

nim izdal svarilo, naslovljeno ameriški jugoslovanski publiki, naj ne deva denarja v pisma, katera pošilja v Jugoslavijo. Nekaj tatinskih poštnih vslužbencev so oblasti sicer prijeli, toda kaznovani so bili tako malc da so se vsebine ameriških pisem polakomnili tudi ti, ki so nasledili aretirance.

BURŽVAZIJA JE ODREKLA DELAVSKEMU LJUDSTVU KULTURO.

(Iz predavanja sodruga Ivana Cankarja na tržaškem "Ljudskem odru" l. 1913.)

Principijelni rodoljub in narodnjak vpraša z navdušenim svojim glasom:

Zakaj pa vi pesnik ne požete za ljudstvo, zakaj vi slikarji ne slikate za ljudstvo, zakaj vi učenjaki ne pišite za ljudstvo?

Kolika hinavščina v tem vprašanju in kolika neumnost!

Človeška družba, kakršna je dandanes, je kratila delavnemu ljudstvu vsako izobrazbo, ga oropala vsake višje duševne kulture, zakaj rabila je njegovo moč na polju, v tvornicah, na deželi, v rudnikih. Tako je z rokami sužnje, z delom sužnje postavila temelj kulture, gmotno blagostanje. Nato je vdinjala in vsužnjila kulturne delavce, da so na tem temelju gradili krasno zgradbo umetnosti in znanosti... Zdaj pa, ko bi bil čas plačila, ko je zgradba že skoraj dograjena, pride falirana družba in vpraša: Kdo pa vas je najel? Zakaj pa ne delate za ljudstvo? Jaz ne rabim te vaše umetnosti, nisem je naročil! Delajte za ljudstvo! Ti, Župančič, skoči na železnico in beri tam kurjaču svoje sonete! Ti, Lajovec, vleci svoj klavir v rudnik in komponiraj rudarjem simfonije! Ti, Grošelj, pojdi v predilnico in razlagaj delavkam Darwinovo teorijo! In ti, ljubi moj Cankar, pojdi čitat svoje novele ljubljanskim barabam! —

Kulturne delavce je primoral razvoj človeške družbe, da so se odtujili masi ljudstva; primoral jih je dosedanji razvoj duševne kulture, da so zidali naprej, kjer so njih predniki začeli. In ker se je današnja kapitalistična družba polastila v svoj prid vsakega dela, tako telesnega kakor duševnega, ker je ta družba odrekala ljudstvu vsako kulturo, kakor mu še dandanes odreka v mnogih krajih umetnost branja in pisanja — se ni moglo zgoditi drugače, kakor da so se kulturni delavci zmirom bolj in bolj oddaljevali ljudstvu. Ljudstvu so bili odtujeni, tista družba pa, ki jim je odtujila ljudstvo, jih je zdaj tudi same pustila na cedilu. Na cedilu jih je pustila in se jim smeje v obraz: zakaj pa ne delate za ljudstvo?

Tako žive služabniki bankerotne slovenske duševne kulture dandanes strašno življenje brezposelnega fabriškega delavca.

Kako so životarili naši pesniki in umetniki od Prešerna pa do najnovejših časov, vam je znano. Beda pa je zmirom večja, zakaj teh dandanašnjih tako nepotrebnih kulturnih delavcev je zmirom več, odjemalcev pa ni, ker je podjetje bankerotno. Časih sem že pisal o usodi in življenju umetnikov, ampak ljudje so mi komaj napol verjeli in so mislili, da pripovedujem romantične bajke. Toda niti besedica ni pretirana, niti besedica ni izmišljena — resnica sama je tako kruta in grda, da jo je težko opisati in da ni potreba zraven prav nobene fantazije.

SEMINTJA.

**Rev. Straton očita. — Opic se brani-
jo. — Po božji podobi. — Pot razvo-
ja. — Krščanstvo v praski. — Zako-
ni. — 5 milijonov po vodi. — Vojni
proračuni. — Šolstvo. — Poštene in
nepoštene gluposti. — Solidarnost.**

Listi poročajo na dolgo in široko o orgijah kino-igralcev in igralk v Hollywoodu in drugod. Dr. J. R. Straton, pastor neke newyorške cerkve, je v debati z W. A. Bradyjem dejal, da ameriški odri in gledališča sploh izpodkopavajo moralo ameriškega ljudstva. Na svoj duhovniški način je razgaljal življenje idolov ameriške publike, kot so Mary Pickford, Charlie Chaplin, Douglas Fairbanks in drugi.

Orgije, o kakršnih poročajo iz Kalifornije, niso nove. Godile so se v preteklosti in se bodo godile v bodočnosti vse dotlej, dokler bomo imeli sistem, ki omogoča malim skupinam živeti v izobilju in peha milijone v pomanjkanje. Za orgije v Hollywoodu pa so še drugi vzroki. Za orgije med bogataško gospodo v New Yorku, v Chicagu, v Floridi in drugod pa je edini vzrok v tem, da je brezdelna, brez vsakih višjih ciljev, zato se udaja razuzdanostim.

V kentuckyskem senatu se je dobil človek, ki je stavil predlogo, naj se v šolah imenovane države prepove vsako pončevanje o Darwinovi teoriji o postanku življenja. Visoko moralni gospodje argumentirajo, da je učenje o razvitku človeka iz živalstva ostanek barbarizma in ne sme najti mesta v šolah. Darwinova teorija izpodkopava v srcih dijakov spoštovanje do svetega pisma in to se mora preprečiti. Zato ta predloga. Rev. dr. Straton je tudi napovedal boj Darwinovi teoriji; William Jennings Bryan tudi; Bill Sunday istotako. In vse polno drugih reformistov hoče dopovedati, kako poguben je Darwinov nauk o postanku človeka.

Poučevanje o bibliji hočejo uvesti v ameriške šole. To se v mnogih že vrši, kajti učiteljske moči pripadajo eni ali drugi krščanski religiji. Izobrazba povprečnega ameriškega učitelja ali učiteljice ni bogzna kako visoka. Zato prihajajo v šole kot dobri verniki in se niti ne mučijo z znanstvenimi vprašanji. Reformisti so lahko potlačeni, kajti darwinizem ne bo še tako kmalo našel svoje mesto v ameriških šolah. Mladino se bo na en ali drugi način poučevalo, da je človek ustvarjen po božji podobi in je raditega človek.

Čuden je ta človek, ustvarjen po božji podobi, čuden, ker se brani svojih barbarskih prednikov. Sorodstvo z opicami zanikava in govori o civilizaciji ter prisega na biblijske nauke. Toda zakaj je ta človek, ustvarjen po božji podobi, še vedno barbar? In pred nekaj stoletji je bil še večji in pred tisočletji je bil popolen barbar. Še danes imamo divjake, ki so tudi ustvarjeni po božji podobi. . .

Ljudje, katere je ustvaril Bog po svojem modelu, prirejajo orgije, in Rev. Straton, Bryan, Sunday in drugi se zgražajo vsled moralnega padanja današnje

družbe. Pred sto leti so se zgražali drugi farizeji, pred tisoč leti so jih tudi imeli. In če bi ti ljudje pogledali v biblijo nove zaveze, bi našli, da se v njej mnogo govori o farizejih, ki niso prizanašali niti Kristu. Farizeji so bili in bodo, kajti farizejstvo je ena izmed številnih človeških slabosti.

Človeštvo se moralno ne pogreza. Dviga se, toda ne tako, kot žele farizeji. Iz ljudi ne morete napraviti angelov. Najprvo je treba iz njih napraviti res ljudi. To je stvar evolucije. Hinavski apostoli hinavske morale ne verujejo v zakone evolucije; morda niti ne vedo, kaj pomeni razvoj. Oni verujejo le v zakonske prepovedi. Prepovedali so piti, in danes se pijančuje bolj ko kedaj poprej. Reformirati hočejo zakon, toda razporoke se množe. Zato zahtevajo prepoved za zakonske ločitve. Nad milijon razporečenih ljudi je v Zedinjenih državah. In v tisočeri in tisočeri družinah vlada boj med možem in ženo radi nezvestobe enega ali drugega. Vsi zakonski se namreč ne zatekajo k razporokam. Zakaj in kdo ruši domove? "Socializem bo razdril dom", kriče protisocialistični agitatorji. Kdo jih ruši danes? Tudi zakon je podvržen razvoju. Danes je tak; preje je bil drugačen; in v bodočnosti ne bo enak sedanjemu. Niti v vseh krajih ni enak in ne bo. Kakor se spreminja duševno obzorje ljudi, kakor se dviga kultura, menjajo gospodarske razmere, tako se menjajo tudi nazori o zakonu. Le nagoni so isti. Ti so enaki kakor so bili in se ne razlikujejo od opičjih. Človek jih kontrolira le v toliko, v kolikor je res človek.

William A. Brady je Rev. Stratonu dejal, da je v ameriških zaporih več duhovnikov kakor pa gledaliških igralcev. Navajal mu je slučaje zločinov, ki so jih storili duhovniki. Tudi duhovniki se udeležujejo orgij in tudi med njimi so bili in bodo morilci. Tudi duhovniki izhajajo iz živalskega sveta, katerega se tako branijo priznati.

Človek, ustvarjen po božji podobi, napoveduje vojne. Človek mori človeka; človek v duhovniških oblekah blagoslavlja orožje, namenjeno moritvam na debelo; krščanski ljudje blokirajo državo drugega krščanskega naroda; kristjan dela zveze s pagani za vojno proti krščanski deželi. Kristjan, ki vsaki dan moli "ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe", razume to ljubzeene tako, da izkorišča druge kristjane; da si opere svojo dušo, prispeva za cerkev in dobrodelne ustanove. Vsaki dan moli "kakor tudi mi odpuščamo", v resničnem življenju pa ne odpušča ničesar. Kje se izvajajo nauki krščanstva? In v koliko se "civiliziran" mohamedanec, ali buddist ali pripadnik kake druge nekrščanske religije razlikuje od kristjana? Japonci, Kitajci, Indijci, Turki itd. niso kristjani. V čem se razlikujejo od katoličanov in drugih kristjanov?

Ko bo ime Stratona že davno pozabljeno, ko ne bo o imenu Billya Sundaya ne duha ne sluha, bo Darwin — o katerem pravi Rev. Kazimir "neki Darwin" — še vedno živel, kakor žive drugi učenjaki, ki so odkrivali resnico na polju znanosti in s tem postavljali na laž biblijske dogme in pravljice. Voliva še vedno uči, da je zemlja ploščnata. Ostali duhovniki danes vedo, da je okrogla. Ko je Kopernik prvič podal svetu važna odkritja o gibanju tega planeta in o sončnem sistemu, so ga farizeji ravno tako napadali in ga preganjali, kakor napadajo Darwina. Škofje in dru-

gi višji duhovniki so bili vedno nasprotni vsakemu odkritju neznanega. Znanost je bila nevarna cerkvi. Zato je bila cerkev proti nji v boju kakor je še danes.

Čikaški župan je imenoval posebnega komisarja, čigar naloga je uveljavljati zakone. Za uveljavljanje zakonov je v Chicagu na tisoče policajev, sodišča, mestni, okrajni, državni in zvezni uradi. Za kršilce imajo pripravljene ječe in vislice. Ampak zakone se krši na vseh koncih in krajih. Ne policija, ne vojaštvo in vsi drugi uradi ne morejo prisiliti ljudstva na strogo izpolnjevanje zakonov. Imenovanje komisarja za uveljavljanje zakonov je smešno in ne bo prineslo nobenega koristnega rezultata. Ustvarjeno je le novo mesto za par služb, nova prilika za korupcijo.

Zadnje mesece je bilo aretiranih precej visokih prohibicionističnih uradnikov in nekaj takih, ki so že pustili to službo. Kršili so tisti zakon, za katerega so bili najeti da ga uveljavljajo. Med policijo jih je veliko, ki gredo na roko roparjem, protektirajo javne hiše, igralnice in druge zločinske resortse. Človeštvo se šele uči živeti po zakonih in jih izpolnjevati. Tudi zakoni so stvar razvoja. Izboljšujejo se, toda kardinalno izboljšanje pride, kadar zavladajo socialistični sistem. Današnji sistem protektira korupcijo in varuje ukradeni lastnino — ukradeni vsemu ljudstvu, zato, da uživajo sadove bogastva le nekateri. Kapitalistična država priznava tako lastnino in jo protektira.

A. Brisbane vprašuje Rev. Stratona, če verjame, da je Noe osebnostno privedel v svojo barko milijone parov različnih živali, vključno razne mikroskopične baci-le, ki živijo danes na zemlji. Ali verjame, da je barka mogla nositi vse te pare raznih kač, opic, zveri in drugih živali? Če niso eksistirale pred vesoljnim potom, od kod so prišle pozneje? Dobro vprašanje, na katerega pa gospodje ne bodo odgovarjali. V bibliji je zapisano, torej veruj! Darwinova teorija o postanku življenja postavlja na laž svetopisemske zgodbe o ustvarjenju človeka, zato se ji reverendi upirajo.

Iz raznih knjig se boste poučili, kako se je razvijalo življenje; kako je postal iz živali človek, ki je živel v začetku v duplinah, na drevju in kao se je povzpental višje in višje. Kako je iznašel ogenj, kako je prvič začel rabiti kamen in potem iz njega izdeloval primitivno orodje. Kako je prišel od kamna, ki ga je lučal za svojim sovražnikom, do loka in pišce pa do današnjega topa in oklopnač. Kako je prišel od najprimitivnejše motike do današnjih poljedelskih strojev, od pisanja na lubje do modernih tiskaren. In človek gre še vedno naprej. Danes je še barbar, včasih je še popolna žival. Vsakdanji umori to dokazujejo; izkoriščanja potrjujejo to resnico; in potrjujejo jo številne druge take lastnosti, ki jih je podedoval človek od živali. Biblija hoče držati človeštvo na eni gotovi stopnji verovanja. "Ne preiskuj, kajti že dvom je smrten greh. Veruj in ne vprašuj." Toda človek ne verjame, zato preiskuje, razkriva in potem išče novih dokazov in nova razkritja slede. Znanost ne reče: "Veruj!" ampak hoče dokazov. Dokler jih nima, jih išče. Moderna tehnika, znanost in želja po boljšem, popolnejšem tira človeštvo naprej v boljšo civilizacijo.

Raymond J. Bischoff je izkoristil neumnost ljudi in njihov pohlep po denarju, dasiravno se mu igra ni popolnoma posrečila. Odprl je v Chicagu pisarno in pričel delovati večinoma med Litvinci v klavniškem

okrožju. Jemal je od delavcev vloge, kolikor mu je mogel kdo dati. Če je dobil dve sto dolarjev, je vložniku izdal noto za imenovano svoto in mu obljubil plačati od 50 do 100% obresti. Take note so se glasile za dobo par mesecev. Ko je potekel termin, je vložnik prišel in dobil svoto povrnjeno z obrestmi vred. Ko je videl, kako se mu denar množi, je pustil vlogo in dodal še toliko kolikor je mogel. In Bischoffov sloves se je širil. Dobil je na ta način okoli \$5,000,000 vlog. Med vložniki je bilo precej duhovnikov, kar je pri neukemu ljudstvu še bolj vleklo. Kaj pravi na ta pojav Rev. Kazimir? Ali se mu ne zdi, da so duhovniki s tem povzročili, da so njihovi verniki dobili popolno zaupanje v to vratolomno podvzetje in vsled tega izgubili več milijonov svojih prihrankov? Ali ne bi bila dolžnost duhovnikov svariti delavce, naj ne dajejo denarja prevarantom? Socialisti so svarili, ampak verno ljudstvo okoli klavnic ne posluša socialistov, niti ne čita socialističnih listov.

Sedaj je med zapeljanimi ljudmi okoli klavnic jok in preklanjaje, kar pa ne bo priklicalo nazaj izgubljenih stotakov in tisočakov.

Irci so dobili svobodo in njihovi prijatelji v tej deželi so mislili, da pride na Irsko sedaj mir. Toda izgredi se nadaljujejo in v nekaterih krajih so podobni civilni vojni, ki se vrši med katoliškimi in protestantskimi Irci. Take pojave naj nekoliko preštudirajo tisti, ki se stresajo od groze in gnusa, kadar čujejo o Darwinovi teoriji. In priporočljivo bi bilo, da bi tudi malo pogledali za kulise privatnega življenja ljudi, katerih velika sredstva vodijo do načina življenja, kakršnega se ne opazi niti pri živalih.

Japonska pridno posnema "zapadno civilizacijo". V svojem proračunu, ki ga je predložila vlada parlamentu, je zahtevala \$197,000,000 za mornarico in samo \$28,000,000 za šole, za armado pa \$126,000,000. Z denarjem in energijo, ki jo trošijo države za militarizem in marinizem, bi se napravilo lahko marsikaj za civilizacijo. Izdatki za armade in mornarice, namenjene morijam, bodo izginili, kadar bo človek postal bolj človek. Kadar pride na to stopnjo, ne bo več potrebe za milijonske armade. Že danes niso potrebne, ampak človek še ni dovolj zrel, da jih odpravi.

Celo Jugoslavija ima velike izdatke za mornarico. Če so številke, ki jih imamo pri roki, pravilne, je znašal zadnji budžet za mornarico 78,909,300 dinarjev. Vojnih ladij, razun par čolnov, Jugoslavija nima, ima pa nekaj podadmiralov, menda sedem, in veliko številno mornarničnih častnikov, ki jih je zapustila Avstro-Ogrska.

Neki naivnež pri "eselpistih" vprašuje v njihovem slovenskem listu, če je mogoče izboljšati življenjski položaj delavca pod kapitalizmom in odgovarja da ne. So ljudje, ki pišejo "poštene gluposti", in so drugi, ki pišejo gluposti in vedo da so gluposti. Frančiškan Zakrajšek spada med slednje. Pisec v "S. Z." spada med prve. Ako je ignorant, kar dokazuje da je, tedaj se o njegovem članku lahko reče, da je "poštena glupost".

Zgodovina človeštva je ena sama dolga veriga izboljševanja. Socialisti se bore za temeljito izboljšanje ekonomskega sistema. Kapitalizem je pomenil za svoj čas veliko izboljšanje. In ko je prišel na površje, se je nepretrgoma izboljševal. Sedaj dosega svoj višek in pripravlja novemu sistemu pot. Toda vprašanje, ali je

mogoče izboljšavati življenske razmere delavca pod kapitalizmom, sploh ni vprašanje. Delavstvo se vendar bori za izboljšanja pod kapitalizmom. Krajše delovne ure hoče, večje plače, higijenična izpopolnjevanja v industriji in v rudnikih, boljša prometna sredstva, stanovanja itd. itd. Takih delavcev, ki se bore za mala izboljšanja, ki se jih lahko doseže takoj, je veliko; tistih, ki bi se borili za cilj, ki je še precej oddaljen, je malo. Malo je namreč takih, ki bi se v resnici borili za socializem.

Temeljito izboljšanje delavskega položaja pod kapitalizmom je nemogoče. Dokler ne bo odpravljeno izkoriščanje, ne bo radikalnega izboljšanja v življenjskih razmerah delavstva. Ker to vemo, se borimo za odpravo tega sistema in za socializem.

Socializem ne pride tekom noči, ampak potem razvojnih izboljšavanj. Eksperimenti v Rusiji to potrjujejo. Smešni ljudje lahko sanjajo svoje utopistične sanje in se zapirajo pred realnim življenjem, toda svet se ne ozira nanje.

* * *

Med ekstremisti se mnogo govori o delavski solidarnosti, dasiravno vse njihovo delovanje razdira solidarnost. V New Yorku so na konferenci, na kateri se je rodila delavska stranka, govorili o solidarnosti, ravno tako par let prej na konvencijah obeh komunističnih strank. Solidarnosti pa ni niti med njimi. Komunistična stranka v Nemčiji se je razdvojila, ravno tako v Angliji, na Danskem in sedaj v Avstraliji. Tudi novo internacionalo so ustanovili in jo imenujejo "četrto internacionalo." Vse frakcije skupaj, ki so v nji zastopane, ne štejejo toliko članov kolikor jih ima kaka večja lokalna unija v Ameriki. Za delavsko solidarnost se je pričelo sedaj resno delati v vseh deželah; in tem delu so se pridružili celo taki, ki so še do nedavnega bili vneto zaposleni pri razdiranju delavske solidarnosti.

Čas in izkušnje bodo prinesle duh solidarnosti med delavske mase. Sedaj gremo še skozi štadij "izpahkov" na telesu delavskega gibanja. Razne sektaške stranke in frakcije so taki izpahki, ki povzročajo nervoznost in vzrujanje ter nete razdore. Tudi delavci, kakor vse drugo, morajo dozorevati le potom izkušenj in vzgoje na svojem potu naprej do družbe, ki bo višja od sedanje, do civilizacije, iz katere bo iztrebljen barbarizem. Vsi se moramo učiti, razun papeža, Rev. Straton, Bryana in pa tistih, ki imajo natančen načrt, kako se bo izvršil preobrat. Toda v resnici bi se tudi ti ljudje rabili učiti marsikaj, kajti uprav taki ljudje so tista ovira, ki onemogoča iti človeštvu hitreje naprej do družbe, ki bo napravila iz ljudi prave ljudi.

V Italiji se menjajo včasi skoro vsaki dan ministertva. Dežela se je najedla zmage, pa hoče tudi kruha, ali vsaj polente. Toda Italija je revna, sirovin nima in njena industrija je slabo razvita. Zunanji trgi so nesigurni, največ vsled menjajoče valute in tako je "velika Italija" izročena pomankanju. Pomoči iz te situacije ji ne more nihče dati. Ako dežela ne pridela toliko, kolikor potrebuje za svoje prebivalstvo, ji ne more pomagati nobena vlada. Za take dežele nastopijo boljše razmere šele v socialistični družbi.

Za ogromno večino ljudstva je prilika za delo najvažnejše vprašanje. Zakaj delo je zanje edini vir dohodkov, ki jih potrebujejo za vzdrževanje življenja. Če kapitalizem ne more odpraviti brezposelnosti, je sovražnik družbe, torej protisocialen, desorganizatoričen, anarhičen element.

PRIZADEVANJA ZA NADALJNO OMEJITEV PRISELJEVANJA.

Jugoslovanski Oddelek F. L. I. S.)

Kakor znano, sedanji začasni zakon, ki omejuje priseljevanje na tri odstotke pripadnikov vsake narodnosti, že nastanjenih v Ameriki, takozvani Dillingham Act, stopi izven veljave koncem junija tega leta. Ako bi Kongres do tedaj ničesar ne ukrenil v pogledu omejitve priseljevanja, bi to postalo zopet svobodno v oni isti meri, kakršno je bilo pred junijem lanskega leta.

Do tega pa skoraj gotovo ne pride, marveč se že nahajajo pred priseljenjskimi odbori v obeh zbornicah Kongresa razni zakonski načrti, ki se bavijo s vprašanjem priseljevanja.

Pred priseljenjskim odborom poslanske zbornice (House of Representatives) se nahaja petero takih zakonskih osnov (bills.)

Najbolj stroga izmed teh je ona, ki jo predlaga poslanec Johnson. Isti predlaga, naj se priseljevanje inozemcev popolnoma prepove za dobo treh let; tekom te dobe noben inozemec, naj prihaja od kjersibodi, ne bi smel priti v Združene države. Edino izjeme bi se napravile za one inozemce, ki se vračajo v Ameriko po kratkem obisku v stari kraj ter za žene in otroke (pod šestnajstim letom) ameriških državljanov in onih inozemcev, ki so nastanjeni v Ameriki vsaj že tri leta in imajo svoj "prvi papir" ako jim je Secretary of Labor vnaprej dal dovoljenje za prihod žene in otrok. Potniki za zabavo ali radi posla morejo tudi priti, toda le za dobo šest mesecev; ravnokar dijaki, ki hočejo obiskati kako ameriško šolo, pod pogojem, da se morajo vrniti domov, čim dovršijo svoje študije. Poslaniki in uradniki tujih držav smejo seveda priti s svojimi družinami, služabniki in pomočniki. Ako Secretary of Labor da predhodno dovoljenje za to, smejo priti izurjeni delavci, ki bi jih tukaj potrebovali, kakor tudi hišni služabniki in dekle.

Neka druga zakonska osnova, ki jo predlaga poslanec Raker, določa, naj se veljavnost sedanjega za časnega zakona, ki omejuje priseljevanje, razteza do 30. junija 1924. in dodaje novo določbo, ki nalaga parobrodskih družbam globlo 100 dolarjev za vsakega potnika, kateremu ni bil dovoljen vstop v to deželo.

Poslanec Cable pa predlaga zakon, po katerem bi vsaka parobrodna družba, ki privaja sem potnike čez kvoto, zapadla globi \$200. za vsakega potnika, ki ga je protipostavno sem privedla. Ta denar naj se rabi za nagrade onim, katerih informacije bi privedle do aretacije kakega inozemca, ki se protipostavno nahaja v tej zemlji. Slednjič sta tu dve nadaljni osnovi poslance Johnsona. Prva določa, naj se vsakemu inozemcu, kateremu bi se zabranil vstop radi okoliščine, da je bila kvota njegove zemlje izčrpana, povrne pristojbina \$10. plačana za ameriški vizum njegovega polnega lista. Druga osnova določa, naj se priseljenjski nadzorniki in zdravniški nadzorniki namestijo po konzulatih v onih deželah, iz katerih prihajajo priseljenci v Združene države, in naj se nikomu ne vzirira potni list, dokler niso ti nadzorniki našli, da se dotičnemu priseljencu more dovoliti vstop v Združene države. Ta predhodni pregled pa ne bi rešil priseljenca končnega pregleda ob njegovem prihodu v Združene države, kakršen je sedaj.

* * *

Skebje so neizobraženi ljudje. Včasi govori želedec glasneje kakor možgani, ampak skebje so skebje. (N. Y. Call).

* * *

Unijski ljudje tiskajo časopisje, jih stavijo in izvrše sploh vse delo pri njih. Ravno ti listi potem trošijo laži proti unijskemu delavstvu in ga napadajo. Unijski železničarji prevažajo skebe; in kadar gredo sami na stavko, zahtevajo moralno in gmotno podporo tudi od drugega delavstva. Unija ene stroke je v enem podjetju na stavki; člani unij drugih strok delajo. Prvi psujejo druge s skebi. In kadar se situacija zaobrne, niso člani prve unije nič boljši od ostalih. Razredne zavednosti primankuje vsem skupaj.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

Drugič pa je brez njegove vednosti za ti dve leti nabrala v trgovini Ačmianova raznih malenkosti za kakih tristo rubljev. Jemala jih je po malem, enkrat blago, drugič svilo, tretjič dežnik, in neopazno se je nabral tak dolg.

— Še danes mu to povem . . . — je sklenila, takoj nato pa se je domislila, da ni pri sedanjem razpoloženju Lajevskega nič kaj dobro govoriti o dolgovih.

Tretjič pa je v odsotnosti Lajevskega že dvakrat pri sebi sprejela Kirilina, policijskega pristava; enkrat jutraj, ko se je šel Lajevski kopat, drugič pa o polnoči, ko je Lajevski kvartal. Ko se je spomnila na to, je vsa zardela in se ozrla na kuharico, kakor da bi se bala, da bi ta ne prisluškovala njenim mislim. Dolgi, neznosno vroči, dolgočasni dnevi, prekrasni razburja-joči večeri, in vse to življenje, ko cel božji dan, od jutra do večera, ne veš kam bi z nepotrebnim časom, in vsiljive misli o tem, da je najlepša in najmlajša ženska v mestu in da njena mladost mineva brezplodno, in sam Lajevski, pošten, idejen, toda enoličen, s svojimi drsajočimi copatami, s svojim grizenjem nohtov in svojimi presedajočimi muhami — vse to je povzročilo, da so jo polagoma obvladala poželjenja in da je noč in dan kakor blazna premišljevala eno samo stvar. V svojem dihanju, v pogledih, v tonu glasu in v hoji, je počutila samo poželjenje; šum morja ji je govoril, da mora ljubiti, večerni mrak — isto, gore — isto . . . In ko ji je pričel Kirilin dvoriti, ni imela ne moči in ne volje, ni se mogla zoperstaviti in se mu je vdala . . .

Sedaj so jo, sam bogve zakaj, tujezemski parniki in ljudje v belih oblekah spomnili na ogromno dvorano; obenem s francosko govornico so ji v ušesih zazveneli zvoki valčka, in zadržalo ji je v prsih od veselja, ki ni imelo nobenega vzroka. Zahotelo se ji je plesati in govoriti po francosko.

Z veseljem je premišljevala, da ni v njenem varanju ničesar strašnega. Njenega varanja se duša ni udeležila; ona še naprej ljubi Lajevskega, in to je razvidno iz tega, ker je ljubosumna zaradi njega, ker ji je žal in dolgočas, kadar ga ni doma. Kirilin pa se ni nič posebno izkazal, precej surov je, čeprav je lep, vse je že končano z njim in ničesar ne bo več. Kar je bilo, je pri kraju, to se nikogar ne tiče; če Lajevski rve, ne bo verjel.

Na bregu je bilo eno samo kopališče, samo za dame, moški pa so se kopali pod milim nebom. Ko je prišla Nadežda Fjodorovna v kopališče, je dobila tam priletno damo Marjo Konstantinovno Bitjugovo, ženo nekega uradnika, in njeno petnajstletno hčer, gimnazistko Katjo; obe sta sedeli na klopi in se slačili. Marja Konstantinovna je bila dobra, navdušljiva in delikatna ženska; govorila je zategavaje in patetično. Do dvaintridesetih let je bila za guvernantko, potem pa se je poročila z uradnikom Mitjugovom, zelo ponižnim, majhnim, plešastim človekom, ki si je česal lase preko pleše. Do danes je bila zaljubljena vanj in ljubosum-

na; zardevala je pri besedi "ljubezen" in je vse ljudi prepričevala, da je zelo srečna.

— Draga moja! — je dejala navdušeno, ko je zagledala Nadeždo Fjodorovno in je dala svojemu obrazu izraz, ki so mu vsi znanci rekli mandlov izraz. — Mila, kako prijetno mi je, da ste prišli! Skupaj se bomo kopale — to je očarljivo!

Olga je hitro vrgla raz sebe obleko in srajco in je jela slačiti svojo gospo.

— Kajne, da ni danes tako vroče, kot včeraj? — je rekla Nadežda Fjodorovna zdrzuje se vsled grobih dotiklajev nage kuharice. — Včeraj toliko da nisem umrla od soparnosti.

— O, da, moja mila! Tudi jaz bi se bila kmalu zadušila. Pomislite, včeraj sem se kopala trikrat . . . pomislite! Celo Nikodim Aleksandrič se je vznemirjal.

"Kako morejo biti ljudje tako grdi?" je pomislila Nadežda Fjodorovna, ko je pogledala na Olgo in na uradnico; pogledala je na Katjo in pomislila: "dekle ni slabo raščeno." — Vaš Nikodim Aleksandrič je zelo zelo mil človek! — je rekla. — Naravnost zaljubljena sem vanj.

— Ha — ha — ha! — se je prisiljeno zasmejala Marja Konstantinovna. — To je očarljivo!

Ko se je Nadežda Fjodorovna osvobodila vrhnje obleke, je začutila željo leteti. In zdelo se ji je, da bi gotovo poletela, če bi zamahala z rokami. Ko se je slekla, je zapazila, da Olga s studom ogleduje njeno belo telo. Olga, mlada soldatka, je živela s svojim zakonskim možem in se je radi tega smatrala za višjo od nje. Nadežda Fjodorovna je opazila, da je tudi Marja Konstantinovna in Katja ne spoštujeta in da se je bojita. To je bilo neprijetno, in da bi se povzdignila v njihovih očeh, je dejala:

— Pri nas v Peterburgu je sedaj letoviško življenje najbolj živahno. Midva z možem imava toliko znancev! Treba bi bilo malo tja, obiskati jih.

— Vaš mož je menda inženir? — je negotovo vprašala Marja Konstantinovna.

— O Lajevskem govorim. Zelo mnogo znancev ima. Toda žalibog, da je njegova mati, ošabna aristokratka, tako omejena . . .

Nadežda Fjodorovna ni dogovorila in je skočila v vodo; za njo sta zlezli v vodo tudi Marja Konstantinovna in Katja.

— Pri nas, v boljši družbi je zelo veliko predsodkov, — je nadaljevala Nadežda Fjodorovna: — in ni tako lahko živeti, kot bi človek mislil.

Marja Konstantinovna, ki je bila prejšnje čase guvernantka v aristokratskih družinah in ki ji je bila boljša družba znana, je rekla:

— O da! Ali verjamete, mila, pri Garatinskih je bila za zajutrek in za kosilo predpisana toaleta, tako da sem, kakor kaka igralka, poleg plače dobivala tudi za garderobo.

Postavila se je med Nadeždo Fjodorovno in Katjo, kakor da bi ogradila svojo hčer proti vodi, ki je obmivala Nadeždo Fjodorovno. Skozj odprta vrata, ki so držale ven na morje, je bilo videti, kako nekdo plava kakih sto korakov od kopališča.

— Mama, to je naš Kostja! — je rekla Katja.

— Ah, ah! — je zakokodajskala Marja Konstantinovna prestrašeno. — Ah, Kostja, — je zavpila: — plavaj nazaj! Kostja, nazaj!

(Dalje prihodnjič.)

Razširjajte socialistični tisk!

V današnjih časih, ko med delavstvom rujejo vsakojaki demagogi in ga begajo, je potrebno, da čita tiste socialistične liste, o katerih se ve, da so preizkušeni v borbi.

"Proletarec" je bil ustanovljen z namenom propagirati socialistične ideje med jugoslovanskim proletarijatom v Ameriki in ga navajati na pristop v socialistično organizacijo. Tej nalogi je ostal list zvest in ji ostane. **"Proletarec"** je list delavstva, organiziranega v slovenski sekciji Jugoslovanske socialistične zveze.

"Proletarec" je list, ki ne vodi frakcijskih bojov, kakor delajo nekateri drugi zgagarški jugoslovanski **"delavski"** listi, ki so se ustanovili ne z namenom, da se bojujejo proti kapitalizmu, ampak da vodijo boj proti J. S. Z. in **"Proletarcu"** ter racionalnemu socialističnemu delu sploh. Vsak trezen delavec naj si zastavi vprašanje **"zakaj?"** — in potem bo po dobrem premisleku našel sam pravičen odgovor.

"Proletarec" stvarno poroča o kaosu, ki se je naselil v vse javno življenje, najsibo gospodarsko ali politično, po vsem svetu.

"Proletarec" ne hujska proti nikomur, ampak uči, kar nam bodo radevolje priznali vsi inteligentni čitatelji tega lista. Kot tak uživa ugled ne samo med razsodnim ameriškim jugoslovanskem delavstvom in teligenco, kolikor jo sploh imamo, ampak tudi v Jugoslaviji in drugod, kamor zahaja ta list.

Sektaši, ki rujejo med našim delavstvom in mu skušajo razdreti organizacijo, katero je s toliko muko gradilo skozi leta, bodo imeli otežkočeno delo, ako se **"Proletarca"** čim bolj razširi med jugoslovanski proletarijat.

Socializem triumfira. Ekstremni derviši, izmed katerih so bili mnogi do pred leta ali dveh še zvesti zagovorniki in podporniki kapitalističnih strank in delovali v kapitalističnih institucijah, so v sanjah našli novo pot, ki jo socialisti poznamo pod imenom **"utopija"**, kar pomeni, da take poti ni. Derviši so si jo v domišljiji ustvarili in s tem prizadejali s svojimi utopističnimi dogmami in blatenjem socialistov delavskemu gibanju veliko škodo, ki jo bodo morali popravljati tisti, katere se je dosedaj napadalo in se jih še napada — in to so sodrugi, ki se zavedajo dela za socializem in ki vedo, da se s tem delom ne more iti po poti **"Utopije"** če se hoče delovati za resničen uspeh.

Vse, kar socialisti od delavstva žele, je, da čita in — misli. Kakor hitro prične delavec misliti, je glavna trdnjava v njemu dobljena. Druge bodo padale dokler ne postane utrjen socialist — nepristopen boleznim **"detinskega levičarstva"**.

Kadar vam poteče naročnina, jo obnovite. Ako ste prejeli opomin za obnovo naročnine, ne odlašajte, ampak jo odpošljite kakor hitro mogoče. In nikar ne pozabite poslati poleg svoje vsaj še eno novo naročnino. Mnogim je to mogoče, samo potruditi bi se jim bilo treba.

Časi so resni, organizacija med delavstvom oslABLJENA in dolžnost starih sodrugov je, da prično zopet z neumornim delom. Ne ozirajte se na sektaške dervise in na prodane ljudi, ki govore danes za to — jutri za drugo stranko ali frakcijo; katera jih vslužbi, za tisto delajo.

Ako bi hoteli priobčevati pisma naročnikov, kateri list temeljito prečitajo in ga razumejo, bi iz njih lahko razvideli pohvalne opazke, da je **Proletarec** najboljša jugoslovanska socialistična publikacija, bodisi v Ameriki ali v starem kraju.

Naša dosedanja cirkulacija ni zadostna za pokrivanje izdatkov. List izhaja v obsegu, ki je dvakrat, trikrat vreden tega denarja, kot ga plačate za naročnino. Mnogi se tega zavedajo in ker hočejo, da se listu ohrani sedanji obseg in način urejevanja, prispevajo precejšnje svote na leto v fond za kritje primankljaja pri izdajanju **Proletarca**.

V nekaterih naselbinah imamo aktivne agitatorje; v drugih se le semintja kdo potruži pridobiti kakega novega naročnika. Iz naših naselbin mora izginiti mrtvilo! Delo za socializem, za **Proletarca** in za JSZ. mora poživeti! Nasprotniki iz vseh taborov naj uvidijo, da smo sposobni iti preko njihovih bojnih metod k uspehom, kakor smo šli skozi vse boje dosedaj. V času svojega obstanka ima **Proletarec** beležiti številne nasprotnike in kje so danes? Mesto starih, ki so pozabljeni, so se pojavili novi. In ko bo-

do ti premagani in pozabljeni — bomo dobili zopet druge, kajti življenje je boj in stvar, ki ji je odločena bodočnost, ima vsakojake sovražnike.

Nam je za boj proti kapitalističnemu sistemu. Za boj proti izmozgavanju delavstva, proti tiraniji, proti militarizmu, imperializmu, proti mračnjaštvu in vsem drugim priveskom sedanjega sistema. Raditega boja izhaja ta list, ne pa zato, da uničuje druge frakcije. Te so bile in bodo; in kadar so se pojavljale, so izdajale bombastične letake, liste, prirejale shode — in se borile proti kapitalizmu s tem — da so napadale resnične delavske stranke. To se je vedno godilo in se godi danes. Za delavstvo kolikor ga misli, pa je potrebno, da širi nauk resnice med tisti del proletarijata, ki še ne zna sam do volj razsodno misliti, kajti ta je še vedno podvržen zavajanjem, pa naj prihajajo iz kateregakoli tabora, sovražnega delavstvu, pa četudi se mu hlinijo kot njegovi prijatelji. Sovražnik bo mnogokrat prihajal k tebi kot tvoj zagovornik in prijatelj... Takih se boj; in ogiblji se jih. In nikar jih ne pozabi razkrinkavati.

Kjerkoli obstoje socialistični klubi, naj se vodi organizirana akcija za širjenje socialističnih knjig in brošur. Masa, ker je nezavedna, ne naroča sama take literature; tako rekoč usiliti ji jo je treba. Naročite po večje štev. izvodov brošur kot so "Pot k socializmu", "Katoliška cerkev in socializem", "V novo deželo", "Ali je religija prenehala funkcionirati?", "Beseda o socializmu" in druge. Delo za socializem je **DELO**. Nekdo ga mora opravljati; in če ga ne bodo delavci, ga ne bo nihče drugi za njih.

Prvi maj se bliža. Organizirajte shode 1. in 2. maja, kjerkoli je to mogoče. Glede govornikov se obrnite na tajništvo J. S. Z., 220 S. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Organizirajte socialistične klube. Pokažite, da vam je res do napredka, da ste pripravljeni tudi **delati** za napredek. In pravi napredek je pomikanje človeške družbe v **socializem**. Ako ga hočete pospešiti, morate tudi nekaj žrtvovati za ta cilj.

"Osvoboditev delavstva je stvar delavstva samega". Nihče nam ne bo prinesel svobode, ako si jo ne bomo sami izbojevali. Iz nobene dežele ne pride armada, da bi rešila ameriški proletarijat mezdne sužnosti in ga osvobodila izpod kapitalizma. Delavstvo vsake dežele mora samo voditi svoj boj; in pri tem mora gojiti čim tesnejše vezi z delavstvom drugih dežel. Mednarodna solidarnost delavstva vseh dežel je potrebna za koščni uspeh in za doseganje uspehov v tekočih bojih. Zanašati se na druge pomeni grešiti nad delavskim razredom.

Med treznejši proletarijat prihaja spoznanje, da je treba iti iz potov razdvajanja nazaj na staro pot zedinjevanja. In mnogi so že prišli nazaj; drugi pomišljajo in se pripravljajo na povratek. Tretji — ti bodo šli s svojo taktiko razdiranja naprej, toda odločilni ne bodo. Proletarijatu bodo le za vidni vzgled, kako potrebna je solidarnost. In mi smo za solidarnost, za skupno delo v edinstveni stranki zavednega delavstva s socialističnim programom. Utopije odklanjamo. Razdiralna hujskanja prepuščamo drugim. Nam je cilj socialistična družba in tej smo posvetili svoje delo in boj.

Vprašanje prohibicije silijo zopet na glasovnico. Preje so bili suhači tisti, ki so prodajali sitnosti, sedaj so pa mokrači. Ljudje, pravijo besedniki mokračev, so nezadovoljni z 18. dodatkom, zato bodo glasovali za modificiranje prohibicionističnega zakona. Sicer je zakon že "modificiran", kajti dežela se še ni "posušila". Prohibicija pomeni za nekatere ljudi zlat studenec, posebno za trgovce z žganjem in pa za prohibicionistične uradnike, ki dobivajo velikanske podkupnine. Tudi marsikak revnejši človek si je ž njo pridobil nekaj tisočakov. Ljudstvo trpi posledice gmotno in fizično. Ljudje, ki pijejo, si s strupi, ki jim pravijo žganje, kvarijo zdravje. "Munšanj" je porušil že precej domov. Veliko življenj ima že na svoji vesti. In ne izgleda, da se bodo v bližnji bodočnosti razmere spremenile. To so sadovi ameriške hipokricije, ki samo prepoveduje in se pri tem ne ozira na ničesar drugega. Edino uspešno zdravilo proti pijančevanju bi bilo, ako bi se reformiral ameriški salun, prepovedalo kuhanje in prodaja žganja ter se dovolilo pivo in vino. Ako bi prohibicija pustila ljudstvu pivo, bi ne imeli toliko

pivcev žganja, pa tudi vina bi se ne izpilo toliko kolikor se ga sedaj.

Koliko inozemcev je v Zedinjenih državah?

Glasom zadnjega ljudskega štetja posnemamo, da se nahaja v Zedinjenih državah 13,920,622 tujerodnih prebivalcev. Od leta 1910 je tujerodno prebivalstvo naraslo za 404,806 ali za 3 odstotke. Od skupnega števila tujerodnih prebivalcev je imelo 6,493,088 državljanske pravice (drugi papir); 1,223,490 oseb je vzelo prvi papir in 5,398,605 je bilo inozemcev. Državljanstvo stanje ostalih 805,509 ni bilo dognano po uradnih, ki so vršili ljudsko štetje.

Največji odstotek naturaliziranih državljanov izmed vsega prebivalstva v poedinah državah izkazuje North Dakota, namreč 73.3%, in najmanjši Arizona, kjer jih je bilo samo 14.8%. Največji odstotek inozemcev, to je nedržavljanov, izkazuje Arizona, namreč 78.7% in najmanjši South Dakota, ki jih ima 11.6 odstotkov.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

DELAVCI, ODPRITE OČI!

CLEVELAND, O. — Med ljudstvom je še strašno veliko ignorance. V vsakojake vraže rajše verujejo, kakor pa v nauke znanosti. Ni čuda, da vlečejo maso razni prevaranti na vseh koncih in krajih. V našo slovensko naselbino smo dobili še eno "vero" — špiritiste. Spiritizem je vera v občevanje z duhovi umrlih. Taka vera je v ljudski domišljiji, ki je posebno v starem kraju za vsakim grmom vidila zle duhove, zelo privlačna stvar.

Ker rad pogledam v vse kote, kjer se uganja neumnosti z ljudsko neznanostjo, sem šel pogledati, "kako se bodo spiritisti pogovarjali z duhovi umrlih." Ko pridem v njihovo "cerkev", sem opazil dva, ki sta križarila z rokami po zraku, da je bilo groza. Vprašam enega izmed navzočih, kaj naj pomeni to križarenje rok. Odgovoril mi je, da zdravijo ljudi. . . .

Opazoval sem to igro, kajti eden izmed vihtilcev svojih rok se mi je zdel znan. Da, spoznal sem ga. Pred dvema leti je bil hlapec v grocerijski prodajalni. Danes zdravi ljudi. . . . Samo z rokami je treba vihteti, pa delati čudne obraze in morda kaj momljati. To ti je napredek! Drugi, ki hočejo postati zdravniki, se morajo mučiti z učenjem leta in leta in potem še v praksi, tu ti pa pride človek, ki je do nedavna še prekladal zaboje in vršil podobno delo, danes pa zdravi. O, seveda zdravi — ljudske žepce.

Gledal sem igro naprej. Pomočil si je roke, potem je šel k neki deklici, molil, križaril z rokami ter mižal z očmi. Potem je pričela svojo vlogo "župnica". Vzela je v roke papir in služba božja se je pričela. Zaigrala je godba in zabrnela je pesem: "Ti si Marija lilija. . . ." Ko je bilo to končano, so se pričeli "pogovarjati z duhovi umrlih". Mlade deklice so hodile okoli ljudi in pripovedovale, da vidijo duhove njihovih pokojnih prijateljev, kako prosijo pomoči. Ena pride blizu mene in vprašuje neko Hrvatico, če pozna "žorča", "veste tistega, ki je bil v salunu ubit." — "Ne poznam ga", je odgovorila Hrvatica. — "A meni duh pravi, da je bil pri vas na boardu," je nadaljevala deklica. — "Ne znam. . ." je rekla Hrvatica.

Potem pride druga deklica, zamiži, križa nekoliko z rokami po zraku in pravi: "Tam pri vas, v starem kraju je ena reka. . . in pa vodnjak je tam zraven. Meni duh pravi, da ste vi nekoč padli v ta vodnjak." — "No — nisam; okoli šterne sem hodila, a v njo nisam pala", je odgovorila nagovorjena ženska. Tako se je dogovor nadaljeval, toda "tamrtvi" nikakor ni mogel uganiti.

Župnica je nato pričela s pridigo. Zabičevala je, da moramo verovati, da so "mrtvci" med nami, katerim je treba pomagati.

Ko sem prišel ven, sem govoril z rojakom o tej igri, ki ima namen vleči naše ljudi. Povedal mi je, da ima ta župnica okoli \$17,000 in da si misli postaviti hišo.

Ali vidite, kako vlečejo za nos ljudi takile zavalci, ki se igrajo z ljudsko neumnostjo in lahkomišljenostjo? Če pa tega ali onega vprašam, naj se naroči na list, pa dobim odgovor: "Kaj mi če list, saj mi nič ne pomaga." Za bedarije pa imajo ljudje dovolj denarja.

Delavci, spoznajte, da potrebujete čitati dober list in dobre knjige. Dokler nimate znanja, ste podvrženi zmotam tradicionalnih vraž in stare vzgoje. Zatorej čitajte! Organizirajte se v socialistično organizacijo, ki je edina sila, katera bo izpodkopala tla ignoranci, slepoti in znanosti in privedla ljudstvo na pot k znanju, boljšim živlenskimi razmeram, v sistem prave svobode.

JONH KREBEL.

ZA NAŠ ZVON SVOBODE.

ONNALINDA, PA. — Razni ljudje se pritožujejo, da imamo premalo naprednega življenja in premalo klubov. Socialističnih klubov JSZ. je res premalo, toda klubov, ki zborujejo pozno v noč, je po naših naselbah zelo veliko. Glavni namen teh klubov je kvartanji. Pri tem se seveda tudi mnogo govori o raznih stvarih, tudi politizira se, toda največ je v teh klubih zabavljanja. Koliko časa je pri tem zapravljenega! Delavci rabi zabavo — to priznam — toda zabava mora biti zdrava, ki vedri duha in sveži telo. Pri vsej želji po zabavi pa bi delavec ne smel pozabiti na čitanje socialističnega lista, kakor je Proletarec. V tem oziru v veliko greši. Čitanja dobrih listov se delavci branijo. Dobre knjige se najde le v malokateri delavčevi knjižnici, ako se sploh more govoriti o njih. Socialistično gibanje, socialistični listi in dobre knjige so jim postranska stvar.

Med naprednjake se prišteva med našim delavstvom zelo veliko ljudi. Napredni so v toliki meri, da zabavljajo čez vse napredne akcije, čez soc. stranko, njene agitatorje itd., medtem, ko nimajo nikdar skom nobene grajalne besede proti nazadnjaškim strankam.

Iz starega kraja prihajajo pisma, v katerih se berači za prispevke, da se nabavijo novi zvonovi, križev pota in kapelice. Izkoriščanje rojakov v tej zadevi je njihov križev pot. Tega se mnogi niti ne zavedajo. Zato mislijo na tisti stari, svetopisemski križev pot svojega, po katerem korakajo eni od tovarne do tovarne, od rova do rova, in iščejo delo — drugi vsaki dan na delo in z dela, dokler se od utrujenosti ne zgrudijo pod križem trpljenja — pa pozabijo. O tem križevem potu bi morali misliti delavci. In da se ga odpravi, bi morali skrbeti delavci. Za zvonove beračijo, da se bodo v bodoči vojni vlivali z njihovi topovi. Tudi jaz sem za nove zvonove, za take, ki nam bodo zvonili osvobojenje izpod današnjega izkoriščanja in tiranije. Za take zvonove v podobni socialističnega tiska in organizacije bi moralo prispevati delavstvo. Kolektorjem, ki beračijo za zvonove, ki nam oznanjajo nazadnjaštvo, ki nas kličejo k češčenju vsega zastaralega in mračnjakega, pa bi morali povedati, da jim ne damo ničesar.

Ampak delavci dajejo; prideš kolektati za zvonove, ali za kapelico, ali za križev pot, pa ti bodo dali. In če pride pozneje kdo drugi in pobira prispevke za delavski tisk, ali za socialistično volilno kampanjo, bomo morda tudi dobili nekaj kvodrov. Delavci so namreč napredni. In pri vsem njihovem napredku boste opazili, da bodo delavci, ki trdijo, da so naprednejši kot katerikoli socialist, očitali prispevke, ki so jih dali na koristne akcije, medtem, ko ne bodo črhnili noben kritikujoče besede glede prispevkov, ki so jih dali na cerkvene stvari tukaj ali v starem kraju.

Napredni delavci, ako hočejo biti res napredni, bi si morali zapomniti, da je nemogoče služiti dvem gospodarjem. Če si naprednjak, če si socialist in član socialističnega kluba, je tvoje mesto samo v tem klubu in delovati bi moral samo za socializem. Ne smeli bi biti dvorezni noži, sedaj to, čez nekaj časa pa čisto nekaj drugega, nasprotnega prvemu.

Čitajmo in učimo se. Druge poti ni do izobrazbe.

JOE MANDL.

UNIJA U. M. W., NJENI USPEHI IN NEUSPEHI.

COKETON, W. VA. — Delavske razmere v tem okrožju so jako slabe. Kompanije s premeteno strategijo potiskajo premogarje k steni, in v tem boju izide, da tudi unija U. M. W. of A. igra v roke premogovniškim baronom.

Proti koncu januarja t. l. so vodstva premogovnikov nabila ob rovi in pisarnah letake, da se s 1. februarjem zapro vsi rovi v tukajšnji naselbini. 2. febr. so pričeli krožiti kompanijski uradniki okoli premogarjev, katerim so obljubili, da prično rovi zopet obratoma, ako premogarji podpišejo nekake liste, ki so jih jim molili pod nos. Izjavili so, da dokler premo-

garji ne podpišejo tega papirja, bodo rovi počivali. Kaj da je na teh papirjih, ni vedel nihče izmed nas, razun toliko, kolikor so nam povedali naši predelavci, ki pa sami ne vedo več, kolikor jim pojasnijo njihovi višji in tako ni nihče vedel, zakaj naj se podpisuje. V bližnji naselbini Thomas so pričeli takoj drugi dan z delom. Premogarji so namreč podpisali — kaj, vrag vedi. Tretji dan so pričeli tudi v naši naselbini trije rovi z obratom, premogarji z rova št. 37 pa so se uprli in se niso podali še na delo dosedaj, ko pišem te vrstice. V kolikor pripovedujejo, je večina premogarjev tudi tega rova podpisala dotične papirje.

Ako se kdo premogarjev postavi po robu in pove kompanijskim agentom, da nimajo pravice hoditi od stanovanja do stanovanja in siliti premogarje na podpisovanje njihove listine, marveč, če imajo kak opravček z delavci, naj se obrnejo na organizacijo U. M. W., tedaj odgovarjajo, da ne priznajo premogarske unije in se morajo pogovoriti direktno s premogarji, ki so pri njih v službi. Tak "nepokornež" je potem pozvan v urad superintendenta. Naj navedem en slučaj. Izmed mnogih je bil pozvan v kompanijski urad neki tukajšnji rojak, ki pa se ni oziral na poziv. Vedeli smo, zakaj nas kličejo in vedel je tudi on. Drugič ga dobi superintendent pri delu in ga pozove, naj mu sledi v pisarno. To je bilo temu rojaku preveč in je zahteval pojasnilo, kaj da mu hočejo z vednimi pozivi. Odgovor je bil, naj mu sledi v pisarno, toda naš rojak je odgovoril, da nima tam ničesar iskati. Drugi dan je dobil iz pisarne pismen ukaz, naj s svojo družino zapusti kompanijsko šando, v kateri je stanoval. Tak ukaz je dobilo okoli deset premogarjev.

To je kompanijska diktatura, ki razgreva kri delavcem. In ker se unija ne zgane, je razumljivo, da gre mnogo srda na njen račun. Tu prevladuje mnenje, da je predsednik naše unije bolj s kompanijo kakor s premogarji. Da je nazadnjak, je jasno. Ko smo imeli pred nedavnim volitve za predsednika U. M. W. of A., je nam naš predsednik usiljeval, naj volimo Lewisa iz Ohio, medtem ko smo mi hoteli Howata iz Kansasa. Toda njegova je obveljala. Tako imamo dvojno diktaturo, kompanijsko in ono unijskih odbornikov. Ko mu je eden hotel pojasnjevati hibe predsednika Lewisa, mu naš predsednik ni dovolil niti govoriti.

Mesto, da bi delavstvo zmagovalo, doživlja poraz in to skoro brez vsakih organiziranih uporov. Kompanije pa delajo načrte za zniževanje plač. Nekateri se tolažijo, da plače ne bodo znižane, pa bodo razočarani. Razočaranja pridejo prav gotovo in potem bomo vedeli, zakaj smo se podpisovali. — **Naročnik.**

TELEBANOV DOPIS.

MOONSHINE CITY, KOKAKOLA. — Ker sem že dolgo brez dela, dolžan na hrani in stanovanju in me je gospodinja vedno priganjala, naj si poiščem službo, katere se tu nikakor ne dobi, sem enega lepega večera izginil, ne da bi poravnal svoje račune. Če bom kedaj kaj prihranil, bom plačal; če ne, naj pa Bog plača. Ko sem se pripeljal v tovornem vozu železnice Pennsylvania Lines v Chicago, sem se v neki luži, katerih se v raznih krajih Chicago ne manjka, umil, na ulici pa sem si priberal kvoder, da sem si kupil nekoliko jesti in potem sem pohajkoval po ulicah. Bilo je hladno, pa sem vstopil v neki hrvatski salun. Tu sem se seznanil z nekim Hrvatom, ki se mi je zdel zelo dober človek in lepo je govoril. Ko bi bilo po njegovem, bi mi vladali in ne bilo bi se nam treba potepati in izginjati iz stanovanj v ponočnih urah. Povedal sem mu, da sem brez dela, da sem na potu — sam ne vem kam. On je en čas nekaj premišljeval in potem mi je rekel, naj grem z njim. Šel sem, saj mi je bilo vseeno kam. Najprvo me je pogostil, zvečer pa sva šla na sestanek revolucionarnega novinskega odbora. Že čez dan jim je nekaj telefonično sporočil, in ko sem vstopil, se mi je zdelo, da jim moj obisk ni bil nepričakovan.

Njihovi obrazi so bili resni, lasje dolgi, ovrtniki čisti in mesto kravat so imeli pentlje, znak čistih revolucionarjev. Nek mlad fant, ki je kar gorel navdušenja proti sedanji krivičnosti družbe, me je po par minutah mojega prihoda nagovoril: "Prijeteli, službo imam za vas. Za vaše zapeljane ljudi smo kupili en burzovski list, ki je bil dosedaj naprodaj službenikom Boga in hudiča; kdor je več plačal, tistim je služil.

Odslej bo služil le nam. Sklenili smo žrtvovati za vzdrževanje tega lista petnajst tisoč dolarjev. Od kje prihaja denar, ne vprašuj. Pri nas je vse tajno in nihče nima pravice vpraševati, nego samo slušati ukaze. Zastopnika rabimo, ki bo potoval za ta list. Ti si se zdel osebi, ki te je tu privedla, pripraven za to službo. Ne vprašamo te, kaj si bil in kaj si. Zahtevamo od tebe samo to, da greš med vaše ljudi in jim pripoveduješ, da je "Slovenska Marijoneta" edini list, ki piše za koristi pečlarjev in za revolucijo na luni. Vaši ljudje so neumni ko luna, zato boš imel lahak posel. Ti si lahko ustvariš imenitno eksistenco. Predvsem: tvoja naloga je zabavljati in blatiti vse ljudi med vašim narodom, ki kaj štejejo, ne glede, kako so poštene. Psuj jih, očitaj jim grehe, ki ti pridejo na misel, pri tem pa hvali "Marijoneto". Ako se bi kdo ne hotel naročiti, vzemi vseeno njegov naslov, kajti mi bomo pošiljali list vsakemu, od kogar bomo dobili naslov, pa če plača ali ne."

Bila je dobra ponudba za glavnega človeka. Imel pa sem pomisleke, kajti "Marijoneta" mi je znana. — "Kaj pa naj rečem tistim našim ljudem, ki vedo, da je "Marijoneta" najslabše urejevan list v slovenskem jeziku?" sem vprašal.

"Reci jim, da je naš novinski odbor že poslal dovolj denarja v stari kraj, da dobimo sem novega urednika, ki bo stresel vsaki teden eno revolucijo iz rokavov v list. Naš novinski odbor se zaveda, da je Novak ničla in da smo ga kupili zaeno z listom. Če bi ga kupili klerikalci, bi najbrž pisal ravno tako hladnokrvno tudi zanje. Mi ga bomo odslovili, kakor hitro pride novi urednik iz starega kraja. Tega ti ni treba obešati na veliki zvon; poveš to lahko samo tistim, ki bi se spodtikali nad urejevanjem "Marijonete". Teh boš malo našel, kajti list je znan sedaj samo nekaterim."

"Kaj pa, če me ljudje vprašajo, h kateri stranki pripada list in kaj zastopa?" sem vprašal.

"Neumnost! Brigajo se ljudje za stranko! Saj sem ti povedal, da hvali list kot najrevolucionarnejši in da je edini, ki vodi ljudstvo v boljšo bodočnost. Kdo pa ve, kaj se to pravi: "v boljšo bodočnost." Laži! Pri tem se ravnaj po okolnostih."

"Vseeno, sitno je, če človek nima ene gotove podlage, na katero bi se opiral pri agitaciji," sem skušal ugovarjati.

"No, saj imaš jezik. Reci, da je "Marijoneta" priporočana od revolucionarja Kemal paše in predsednika andorrške republike", pa bo vleklo.

Saj sem ti že rekel, da se ravnaj po okolnostih. Človek, ki tako premeteno vprašuje, lahko ljudem ravno tako zvito odgovarja — misliš da ne?"

Pogodili smo se. Obljubili so mi čedno plačo, tudi ako jim za povračilo ne dam drugega kakor kopo naslovov brez naročnine.

Sedaj potujem po deželi in reči moram, da se mi kljub krizi še precej dobro godi. Ljudje so potrpežljivi, jaz jim lažem, kakor mi je bilo naročeno in kakor smo se pogodili z novinskim odborom. Semintja imam težave, kajti vsi slovenski delavci niso neumni. Delavski boji so jim precej paznava stvar in celo vedo, kdo je že kaj storil v teh bojih delavstvu v korist. Jaz pa neprenehoma pojem isto pesem: "Marijoneta" vas bo privedla v boljšo bodočnost in nihče drugi. Ako ne bi bilo nje, bi solnce otemnelo, tlačanstvo bi se povrnilo, valpeti bi nabijali po vaših plečih, desetino bi morali odratovati. Pri nekaterih vleče, pri drugih ne. Naslove pa poberem pri vseh. Saj novinskega odbora ni za denar. In povedano mi je bilo, naj ne vprašujem in naj se ne brigam, kje jemljevo sredstva.

Tako, vidite, sem sedaj v službi revolucije. Bedasta je ta moja služba, kakor je bedasta "Marijoneta", za katero agitiram in kakor je bedast novinski odbor, ki me je vposlil in ki misli, da bo z novim urednikom "iz starega kraja" nekoliko osvetlil to neumno i-gro. Meni je za kruh. Ljudem pa je vseeno, kaj jim ponuja za branje. Idealističnih ljudi je malo, takih, ki mi verjamejo, pa je veliko. Včasih se čutim nekoliko krivega, sam sebi se dozdevam lopov, ker udiram po poštenih ljudeh, ki so mnogo storili za to neumno rajo. Zdi se mi, kakor da da jih vidim pred seboj kot duho-

*) Republika Andorra se nahaja med Španijo in Francijo. Njena površina obsega 64 kvadratnih milj in ima 6500 prebivalcev.

ve, kadar lopam z lažmi po njih. Če ne bi jaz, bi kdo drugi. In koncem konca, saj je vseeno. Pa naj drugi gredo za menoj in razkrivajo moje laži. Kaj mi mar! Jaz hočem jesti in kdor mi ponudi kruh, od tistega ga vzamem. Nisem sam, ki sem se prodal. Na tisoče je nas. V meni ni moči, da bi mogel imeti čisto prepričanje. Zatajim ga, kadar in kakor kdo hoče, ako mi plača. Pri tem se tolažim, da je še vendar toliko poštenih, idealističnih ljudi, ki gredo z bakljami za nami in razkrivajo naše laži. Vsake sorte ljudje so potrebni: eni, ki lažejo in zavajajo, zato da imajo drugi priliko pokazati kaj je laž in pri tem širiti luč resnice.

Vidite, jaz nisem tak lopov, kakor izgledam. Slab sem in prepričanja nimam. Brez dela sem bil in kruh so mi ponudili, pa sem ga vzel. Če bi imel prepričanje, ako bi bil idealist, tedaj bi rajše stradal, kakor pa se prodal za službo, za katere vem, da so kvarne. Toda kakor sem rekel: prepričanja nimam, želodec pa. Zato je moje prepričanje na prodaj tistemu, kateri mi največ ponudi. Tak sem.

KOZMA TELEBAN.

Izvilleček zapisnika seje občnega zbora J. D. T. D.

dne 27. jan. 1922.

Sejo otvori s. F. Godina, tajnik odbora slov. sekcije. Dnevni red se sprejme kakor je bil predložen. Predsednikom izvoljen s. Udovich. Navzoči od odbora slov. sekcije, Alesh, Cainkar, Godina, Mary Udovich in Zajec; od upravnega odbora Udovich, Gottlicher, Aleš in Godina. Od tajništva JSZ. Petrich; od upravnštva Pogorelec. Tauchar začasno odsoten. — Zapisnik zadnjega občnega zbora se sprejme kot je bil čitan. Poročila tajnika uprav. odbora s. Aleša se sprejme na znanje. Blagajnik Godina nima posebnega poročila, razun da je vršil svoje posle kakor je bilo potrebno. — Upravnik Pogorelec predloži računsko poročilo, ki se sprejme na znanje z dodatkom, naj se jih ponovno predloži bodoči seji novega upravnega odbora, ko bo dogotovil svoje delo še nadzorni odbor. — Izmed raznih sugestij pride prvo na dnevni red vprašanje glede forme Proletarca. Upravnik pojasnjuje, da razni agitatorji, kakor tudi klubi, priporočajo spremenitev forme Proletarca; to je, da se mu naj da formo kot jo je imel do leta 1919. Omenja, da je tudi veliko priporočil, da naj ostanemo pri sedanjih obliki lista. K tej točki govore razni sodrugi, med njimi tudi J. Terčelj iz Pa., in J. Goršek iz Springfielda, ki sta se slučajno nahajala na seji. Po daljši diskuziji je bilo sklenjeno, da se ostane še pri dosedanjih obliki. — Petrich priporoča, naj se rabijo v listu zopet večje črke, s čemur bi prihranili precejšnjo svoto tedensko. Pravi, da se je informiral glede tega v tiskarni, kjer so mu povedali razliko v ceni. Terčelj je mnenja, da naj se ako le mogoče ostane pri sedanjih črkah, da se spravi na ta način v list sedanjega obsega več gradiva. Zajec je mnenja, da bi bila razlika v cenah zelo neznatna in ne priporoča spremembe črk. Se sklone, da naj se išče ponovnih informacij v tiskarni glede cen. Predlagano in sprejeto, da se izda majska izdaja, ravno tako koledar. — Cainkar sugestira, naj bi se skušalo dobiti cenejše prostore; v istem smislu govori Mary Udovich. K tej zadevi govore Godina, Aleš, Zajec in drugi. — Upravnik Pogorelec poroča o raznih notranjih zadevah lista, kot o firmah, ki dolgujejo Proletarcu na oglaših itd. Se mu naroči, naj ravna pri iztiravanju po svoji previdnosti. — Na dnevni red pride točka glede agitacije za list, o kateri so govorili sodrugi Joško Oven, Terčelj, M. Udovich in drugi. Navedene so bile razne sugestije in storjeni nekateri zaključki. — Upravnik naveda, da se število novih naročnikov veča in da se priključajo novi zastopniki; v splošnem se opaža vedno več zanimanja za Proletarca. Kakor stoji izgledi sedaj, bo Proletarec kljub industrialni krizi dobival vedno več naročnikov. Toda predno jih bo dovolj za pokrivanje izdatkov, bo vzel še precej časa in raditega je treba misliti na izredne viire za pokrivanje deficita. Poroča, da nam so sodrugi v starem kraju oskrbeli pošiljatev raznih knjig, toda vsled brezposelnosti naročila zanje počasi prihajajo. — Petrich priporoča, naj se izda v tem letu več brošur propagandistične vsebine. Ena izide v kratkem; upravnik pojasnjuje, da izide v tem

letu v Proletarčevi založbi tudi ena knjiga povestne vsebine. Tudi ostalo zalogo knjig bo upravnštvo izpopolnilo z nadaljnjimi naročili razne literature. — Govori se o potovalnem zastopniku, ki naj bi pridobival nove naročnike in agitiral za ustanavljanje klubov JSZ. Sklenjeno, naj dobijo upravnik in tajnik JSZ. potrebne informacije in poročata o tem na prihodnji seji upravnega odbora.

Preide se na volitve novega upravnega odbora; eksekutiva slovenske sekcije ima pravico glasovanja. Kandidatje v upravni odbor so bili: F. Aleš, P. Gottlicher, Joško Oven, Frank Tauchar, Frank Savš, F. Udovich in F. Mrgole. Izvoljeni so bili, Aleš, Oven, Tauchar, Udovich in Savš. — Sklenjeno, da se v slučaju odstopa ali odpotovanja kakoga izmed izvoljenih članov upravnega odbora proglasi ostala dva kandidata za namestnika na izpraznjena mesta. — Zaključek seje. — Zapisnik seje vodil tajnik F. Aleš. — Izvilleček zapisnika uredil Chas. Pogorelec.

Izvilleček zapisnika seje eksekutive J. S. Z.

DNE 10. FEBRUARJA 1922.

Navzoči so: Zajec, Maslach, Godina, Bojanovich, Gottlicher, Aleš, Lučič in Petrich; od nadzornega odbora je navzoč Udovich, od upr. Proletarca Pogorelec.

Predseduje Zajec. Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme.

Tajnik poroča, da se je ustanovil nov klub v Moundsville, W. Va., s 13-timi člani. Poleg tega so se priglasili štirje posamezni člani. Dobrostoječih članov v mes. januarju je bilo 722. Pomožni izobraževalni akciji je pristopilo 74 podpornih društev, en posamezen član in štirje socialistični klubi. Govornika za majsko slavnost žele klub št. 128, Nokomis, Ill., in klub št. 47 v Springfieldu, Ill. Prvi žele imeti sodr. Godina, drugi pa sodr. Zavertnika st. Zadeva glede govornikov v obeh krajih je urejena. V Clevelandu se bo mudil istočasno tajnik J. S. Z., ker bo prisostoval konvenciji socialistične stranke in pri tej priliki lahko nastopi na slavnosti, kakor je že klubu poročal. — Splošno stanje pri stranki je nespremenjeno. Se vzame na znanje.

Udovich, član nadzornega odbora poroča, da sta pregledala s Taucharjem zvezne knjige in račune in jih našla v redu. Iz teh računov je razvideti, da je bilo dohodkov za mesece oktober, november in december 1921 \$2,452.04, s prenosom od septembra, ki znaša \$427.81 torej \$2,879.85. Izdatkov za te mesece pa \$2,632.00. Blagajna dne 31. decembra 1921 \$247.85. Klubi dolgujejo zvezi \$17.90, neprodane knjige o amer. državljanstvu znašajo \$249.60 in inventar zveze znaša \$150.00; skupni imetek torej \$665.35. Dolga pa ima zveza: Nar. tiskarni za tiskovine \$13.50, slov. sekciji po 8c od člana za oktober, november in december \$115.72, stranki za razno \$2.75, ruski fond znaša \$307.12. Skupni dolg \$439.09. Čisti imetek zveze dne 31. decembra \$226.26. V dolgu ni všteta svota \$1,481.77, ki jo dolguje zveza slov. sekciji za neodračunane svote po 8c od člana in pa srbski sekciji \$8.80 za iste svrhe. Poročilo se vzame na znanje.

Zajec vpraša, zakaj nima srbska sekcija v nadzornem odboru zveze svojih odbornikov. Tajnik pojasnjuje, da jih srbska sekcija še do danes ni izvolila, priporoča pa, da poveri eksekutiva odboru srbske sekcije, naj na en ali drug način ukrene, da se izvoli ta dva nadzornika ter prijavita tajništvu. To se odobri soglasno.

Tajnik priporoča, naj bi se likvidirali dolgovi, ki jih ima Zveza napram slov. in srbski sekciji, in sicer vsi dolgovi, ki so vknjiženi do 31. decembra 1921, da ne bo treba vedno uknjiževati in voditi račune za ta formalni dolg. Sklenjeno, da se tajnik obrne uradno do odborov slovenske in srbske sekcije ter vpraša odbore za tozadevno likvidacijo.

Pod razno se odpre razprava glede agende za strankino konvencijo, ki se vrši v Clevelandu. Tajnik pravi, da dosedaj še ni videl nobenih novih predlogov. Te predloge je formuliral sedaj poseben odbor, ki je zboroval v New Yorku. V kolikor mu je do sedaj poznano delo tega odbora ve le toliko, da je priredil platformo za kongresno kampanjo 1922. Vprašanje nastaja, če ima naša eksekutiva kaj takega, kar bi lahko predložila za razpravo. Važno vprašanje bo glede politične federacije z ameriškimi unijami. Odpre se razprava, ki se je vdeležel Zajec, Lučič, Aleš, Bojanovich, Maslach in Godina, vendar se ne pride glede tega vprašanja do nobenega novega zaključka, ker stranka že dela na

tem in bo njen odbor podal strankini konvenciji tozadevno poročilo.

Aleš omenja, da bi bilo potrebno postaviti predlog, ki naj gre za tem, da se začno delati priprave za združenje z Workers party. Zajec je mnenja, da je kaj takega za sedaj še nemogoče, ker so duhovi na obeh straneh še nepomirjeni in bi bil vsled tega vsak poskus brez uspeha. Bojanovich se strinja z Alešom. Petrich pravi, da je pač potrebno, da se piše o združenju in tako pripravljajo vse frakcije na pravo duševno razpoloženje za tak korak; vendar je treba za kak konkreten predlog še potrpljenja, da se duševna razpoloženja, ki obstajajo, nekoliko umirijo. Kakšen konkreten predlog te vrste bi v tem času k večjem postavil zvezo in stranko v neprijeten položaj. Luchich pravi, naj vstraja naša Zveza na tem, da se stranka peča na zboru za konsolidiranje vseh političnih in gospodarskih, odnosno industrialnih organizacij ameriškega delavstva, kakor tudi za utrjenje delavskega časopisja. Zajec pravi, da je ta sugestija že zapopadana v akciji, ki jo ima stranka glede politične federacije ameriških strokovnih unij in vseh ostalih delavskih organizacij. Petrich omenja, da tudi odbor za razvitje socialističnega časopisja obstaja, ni pa mogoče razviti akcije, ker se stranka sama ne more za sedaj razvijati, kakor bi hotela. Vse je odvisno do gospodarskih razmer in duševnega razpoloženja, ki je tukaj. Vse te stvari morajo dozorevati. Naša dolžnost je, da tem zadevam sledimo in pripravljamo pot za združenje.

Luchich apelira v imenu srbske sekcije, naj bi uprava "Proletarca" dala po znižani ceni vsak mesec nekaj sto listov, ki jih namerava porabiti srbska sekcija za pridobivanje naročnikov med srbo-hrvatskimi delavci. Ker izide list s srbo-hrvatsko prilogo le vsak mesec enkrat, je naravno, da bi se naročevali srbo-hrvatski delavci nanj kot na mesečnik, kakor bi ga prejeli, vsled česar bi morala biti naročnina manjša, kot pa za tednik. V kratkem pošljejo ven agitatorja, ki bi gledal, da se razširi list.

Sklenjeno, naj odbor srbske sekcije uredi zadevo naročnine za list z upravo Proletarca, in sicer na temelju izdatkov, ki bodo v zvezi s povečanimi stroški v tiskarni. Zaeno mora odbor srbske sekcije skrbeti, da dobi uredništvo Proletarca gradivo za vsako tako izdano številko ob pravem času v roke.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

Korespondenca tajništva J. S. Z.

ZA PENNSYLVANIJO.

Iz par pennsylvanskih naselbin so dospela tajništvu J. S. Z. vprašanja glede volilnih metod v Pennsylvaniji, to je zakonov, ki predpisujejo, kako je strankam ravnati pri postavljanju kandidatov za primarne volitve. Da bi moglo dati tajništvo prave podatke, se je obrnilo do tajnika državne organizacije socialistične stranke v Penni, sodruga B. Wilsona, ki je odgovoril na to vprašanje sledeče:

"Dear Comrade Petrich:

In reply to your letter of recent date regarding the ballot in this state I wish to say that I was unable to secure a ballot (tajništvo je pisalo za "Sample ballot") for you, but the information you want is as follows: Candidates get their names placed on the Primary ballot by first securing a certain number of names on nomination petitions, the number varying according to the office to be filled. If they fail to nominate candidates by petition, the political party will have no names of citizens, those citizens receiving the highest vote will be considered the candidates of the party on whose ticket the names were written in. For example: let us say that the Socialist party failed to nominate a candidate for Congress in the regular way, by petition. Then on the Socialist ballot at the primary election no name will appear as a candidate for this office. Any one who is registered as a Socialist, whether a member of the Party or not, will be entitled to receive a Socialist ballot at the primary election, and on that ballot they can write the name of any citizen, no matter what said citizen's politics is. If in this case the Socialist get together and decide to write in the name of a Socialist they can do so, and if the name they write in receives the highest number of votes, he will be elected the candidate for the office

and his name will then appear on the November ballot. On the other hand, the old political parties see a blank space on the Socialist ballot and they induce some registered Socialist sympathizer, or one or more of their own party registered as Socialists, to write in the name of say the Republican candidate. If no other name is written in the blank space he will be elected as a candidate on the Socialist ticket if he receives but one vote. In other words, by this simple method they steal our ballot, get their candidates names printed on our ticket at the general election, and by doing so are credited with a vote for every straight Socialist ballot cast in the election. The only way to overcome this in to have the Socialists place the names of bonafide Socialists on the ballot at the primary election, either by petition or by getting together and having a number of comrades write in the name of the candidate decided upon; then if their candidate receives more votes than the fake candidate — that is, if voters write in his name — he will be elected over the other or fake candidate."

V slovenskem prevodu se odgovor glasi:

"Odgovarjajoč na Vaše pismo glede glasovnice te države Vam sporočam, da mi glasovnice ni bilo mogoče dobiti, pošiljam Vam pa informacije, ki jih želite. Imena kandidatov pridejo na glasovnico primarnih volitev, in sicer na ta način, da se dobi najprej gotovo število imen na nominacijske pole in peticije. Število imen se razlikuje napram uradu, za katerega gre. Stranka, ki ne nominira kandidatov potom nominacijske pole ali peticije, nima na primarni glasovnici nobenega kandidata. Na ta način ostane mesto, kjer bi imeli biti kandidati, prazno. Če v tem slučaju zapiše kdo na to prazno mesto imena državljanov, in dobe ti državljani pri primarnih volitvah največ glasov, so priznani kandidatom stranke, pod katero so bila vpisana dotična imena. Vzemimo naprimer, da Socialistična stranka ni nominirala rednega potom — to je potom peticije — kandidata za kongres. V tem slučaju ne bi bilo pri primarnih volitvah nobenega kandidata za ta urad. Kdorkoli je registriran kot socialist, pa naj je član stranke ali ne, je opravičen pri primarnih volitvah do socialistične glasovnice, na katero lahko zapiše ime kateregakoli državljanca, ne glede kateri politični struji pripada.

Ako stopijo v tem slučaju socialisti skupaj in sklenejo vpisati v socialistično glasovnico ime kakega socialista, to lahko store, in če dobi vpisanec večino oddanih glasov, je izvoljen kandidatom za bodoče splošne volitve, ki se vrše v novembru. Na drugi strani so stare politične stranke, ki se poslužijo lahko naslednjega: na socialistični glasovnici vidijo prazno mesto pa nagovore kakega socialistično registriranega simpatičarja, (to je simpatičarja socialistične stranke) naj vpiše na prazno mesto v glasovnico kakega republikanskega kandidata. Če ni poleg njega na praznem mestu še kakšno drugo ime, je dotični izvoljen kandidatom na socialistični glasovnici, tudi če dobi le en glas. Z drugimi besedami: potom te enostavne volilne metode ukradejo našo glasovnico in tiskajo za splošne volitve imena svojih kandidatov na glasovnici socialistične stranke. Na ta način si kreditirajo za vsak "straight" socialističen glas, ki je oddan, po en glas v svoj račun. Edina odpomoč, da se izogne takim manevrom je, da postavijo socialisti pri primarnih volitvah ali pa že prej potom peticije, svoje kandidate, ki jih poznajo, da so socialisti, ali pa da se snidejo in sklenejo, katere sodruge postavijo za kandidate pri primarnih volitvah; če dobe potem njihovi kandidati več glasov kakor pa tisti, ki so jih postavili prefriganci (švindlersko postavljeni kandidati) drugih političnih strank — in to je mogoče, če vpiše na prazno mesto več socialističnih volilcev — je pravi socialistični kandidat izvoljen preko švindlerskih kandidatov."

Iz gori navedenega je razvidno, kako lahko kapitalistični razred — odnosno njihovi najeti politični hlapi — izigravajo primarne volitve in ošvindlajo socialiste za glasovnico, če se delavci ne brigajo dovolj, kaj se godi na volilni dan.

Zakoni primarnih volitev niso delo socialistov, temveč tistih politikarjev kapitalističnih strank, ki so se hoteli otresti političnega bosovstva, kadar so pri-

šle na dnevni red zadeve postavljanja kandidatov za politične urade. Komu ni znano, kaj vse se je dogajalo, kadar je šlo pri demokratski ali republikanski stranki za postavljanje kandidatov za uradna mesta, bodisi da je bil ta urad mestni svet, državna legislatura, zvezni senat ali kongres?

Praksa zadnjih par let je pokazala, da primarne volitve glede tega bosovstva niso mnogo izpremenile ker so iznašli bosje nova pota do bosovstva, med tem ko se je izpostavila Socialistična stranka, katerih kandidatje se ne koljejo med seboj za politične urade, igranju političnih vandalov starih strank, kjerkoli je politično življenje na nizki stopinji in ni jake socialistične organizacije, ki bi pazila, da se kaj takega ne dogaja. Dolžnost vseh sodrugov v krajih, kjer pride socialistična glasovnica v poštev, je skrbeti, da pridejo nanjo socialistični kandidatje in manevri političnih vandalov se bodo vedno izjalovili. — Demokracija mora biti zavarovana s pažnjol

Tajništvo J. S. Z.

NAROČNIKOM NA ZNANJE.

Pred kratkim smo razposlali opomine vsem onim, katerim je naročnina potekla. Kdor je ne obnovi v teku deset dni, mu bomo list ustavili. Izvzeti so le oni, ki vsled dolgotrajne brezposelnosti nikakor ne morejo ponoviti naročnine.

Menda ni treba pojasnjevati nikomur, da izdajanje lista stane denar, najmanj pa še naročnikom socialističnega lista. Torej ako ste dobili opomin, izpolnite priloženo listo v pismu ter jo obenem s svoto pošljite upravnistvu. Svoto lahko pošljete v pošt-ni nakaznici (money order), bančnem čeku ali draftu, v gotovini, manjše svote pa lahko tudi v pošt-nih znamkah.

Zelo mnogo dela nam bi prihranili naročniki, ako bi sami pazili, kedaj jim naročnina poteče in jo obnovili, ne da bi čakali opomina. Takih naročnikov je sicer precejšen odstotek, toda večino je treba pismeno opominjati. Ni treba drugega kakor primerjati tekočo številko Proletarca s številko v oklepaju poleg vašega naslova, prilepljenem na list.

Tekoča številka te izdaje Proletarca je **753**. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova manjša kot 753, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Ako hoče hraniti upravnistvu čas, da ga lahko porabi za agitacijo, tedaj ponovite naročnino vselej takoj, ko vam poteče. Na ta način boste prihranili Proletarcu tudi precejšnjo svoto na leto za tiskovine in znamke.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

TALIJA.

"RAZVALINA ŽIVLJENJA".

V nedeljo 12. februarja je Slov. Dram. Društvo v Chicagi ponovilo Finžgarjevo igro "Razvalina življenja", drama v treh dejanjih. Prvič jo je društvo vpri-zorilo dne 22. januarja.

Igra predstavlja slučaj, kakršnih je mnogo po Slovenskem in vseh drugih krajih. Urh Kante ima žganjarno, ki mu nosi precejšen dobiček. Mnogi kmetje se zapijejo pri njemu. Kante ima hčer Lenčko, ki bi jo rad omožil z bogatim posestnikom. Edini pripraven žen-in se mu zdi sosed kmet Martin, ki je premožen in tudi pijanec ni. Lenčka pa ljubi Ferjana, toda oče ne mara nič slišati o tej zvezi. Po naključju jo je enkrat opazil z njim skupaj, kar ga je tako razjezilo, da je v najkrajšem času omožil hčer z Martinom. Martin je imel razmerje z Urhovo rejenko Tono in imel z njo enega otroka, ki pa ga je "Bog kmalo vzel k sebi." Tu torej ni bilo nobenih ovir. Tona, ki je vedela za Urhove spletke, se je po tihem sicer jezila, toda ko jo je Martin vprašal, če mu bo skušala onemogočiti poroko z Lenčko, ga je zagotovila, da od njene strani ne bo ovir. Zakon je bil nesrečen, Martin je čutil, da ga žena ne ljubi, pa se je vedno jezil nad njo in jo zbadal s Ferjanom, katerega je Lenčka še vedno rada videla, toda možu je ostala zvesta. Vsled vednega prepiranja se je udala žganju, pa tudi Ferjan je pričel piti. Ker sta Urh in Martin mislila, da je Ferjan kriv vse družinske nadloge pri Martinu, sta ga pognala na boben; preje sta še skušala napraviti kupčijo z njim in mu ponujala tisočak, ako zapusti vas, toda ne Ferjan ne njegova zemlja nista bila naprodaj na tak način. Življenje v Martinovi hiši je postajalo čimdalje večja razvalina. Lenčka je zanemarjala gospodinjstvo. V srcu ima še vedno nagnjenje do Ferjana. Tudi Martin je pričel piti in zahajati v mesto po kupčijskih opravkih. Ko je tako nekega dne odšel, je povedal ženi, da se vrne šele drugi dan. Lenčko je obiskal zvečer Ferjan in ko izve, da Martina ne bo domov, ji je dejal, da pride k nji o pol-noči. Toda Tona, ki je izvedela za Martinovo odsotnost, je šla za njim v gostilno in mu rekla, da ga kliče Lenčka domov, češ, da je v hlevu s "tacikasto" kravo nekaj narobe. Martin se za Lenčko nepričakovano vrne domov, pijan seveda in sledil je zopet prepir. Medtem se začne trkanje. Ko izve, kdo trka, vrže ženo na posteljo in jo zadavi. Razvalina življenja je postala popolna.

Vlogo Urha je igral John Olip in jo dobro pogodil. To pot je bil boljši kot pri prvi predstavi. Prodajal je žganje in marljivo zapisoval dolgove svojih pivcev. Sploh je Olip dober za take vloge. Lenčka, njegova hči (Mae Molek) je nastopala gladko, ker se je v resnici potrudila, da se je poglabila v vlogo, toda zdi se mi, da ni popolnoma pristojala njenemu karakterju. Ako bi se Lenčka energičnejše upirala staremu in Martinu, bi bila Mae Molek mnogo boljša. Zanj je pomenila vloga Lenčke premalo odpora in preveč obupa in udanosti v usodo. Povsod, koder se Lenčka upira, je bila Mrs. Molek imenitna v nastopu. Tona, Urhova rejenka (Minka Aleš) je ženska, katero so moški razočarali. Udala se je enkrat Martinu, ki je bil pozneje toliko surov, da ji je oponašal, "kako mu je takrat posvetila v svojo belo kamrico". Zdi se, da ima Martina še zmerom nekoliko rada, dasiravno skriva svoje občutke kolikor le more. Tudi svojo sodbo je naredila o moških: "Ako se mi še kedaj kdo pritepe pred oči, mu posvetim z burkljami pod noge." Vendar pa bi se dala tudi Tona pogovoriti, ako bi prišel pravi in jo peljal

pred altar. Minka Aleš je bila v vlogi Tone zelo dobra in je igrala brez vsakih večjih hib.

Martina je to pot igral Peter Bernik. Pri prvi predstavi je igral vlogo Martina F. Tauchar. Martin je tip nerodnega kmečkega fanta, ki ga žene pohlep po večanju premoženja na delo in samo na delo. Po očetu, ki je bil pijanec, je prevzel zadolženo posestvo, toda z varčnostjo in napornim delom se je iznebil dolgov in postal najpremožnejši posestnik v vasi. Urhove mahinacije povzročijo, da vzame Lenčko in s tem zatemni svojo in njeno bodočnost. Bernik je, vpoštevajoč kratko dobo za učenje vloge, isto dobro rešil. Zdi se mi pa, da je Tavčar bolj pogodil Martinov tip kakor Bernik.

Ferjan (Fred Zalaznik), ki je tudi Urhov sosed, se popolnoma razlikuje od Martina. Prvi pridni, delaven in varčen, je Ferjan ravno obratno. Hodi na lov, tudi pijače se ne brani, dasiravno ni pijanec, delo zanemarija in "živi kakor ptiček, vedno vesel." Lenčko ima rad, ona njega, toda "oče se brani". Lenčka ga prosi, naj ne zanemarija dela na posestvu in Ferjan ji obljubi, da bo delal tako pridno, da bo njegova kmetija ena najvzornjših v okolici. Račune je prekrižal Urh, ki ju je to pot videl skupaj in sklenil, da pospeši poroko. Malo preje se je še Lenčki posrečilo pregovoriti očeta in Martina, "da odlože še za eno leto, ker je še premaloda za možiteve." Ferjan je še vedno iskal priložnosti videti Lenčko, da je ž njo malo pokramljal in se šalil tako da je Martin vselej slišal njen smeh, kadar je govorila s Ferjanom. Ferjan se je udal pijači, posestvo se mu je dolžilo in ob neki priliki ga pozoveva Urh in Martin k sebi, ter ga nagovarjata, naj njima proda posestvo. Ferjan bi se morda še udal, da mu ni Urh poleg dobre cene za kmetijo ponudil še en tisočak pod pogojem, da se "izseli odtod". Ferjan ni bil naprodaj. Prišla je Lenčka, ki je slišala pogovor in pohvalila Ferjana vsled njegove odklonitve. Sledil je pretep med Martinom in Ferjanom. Drugo je razvidno iz gornjega opisa. Zalaznik je bil v nastopih zelo dober in po mojem mnenju mu je vloga dobro pristojala. Ako bi se naučil nekoliko bolj besedila vloge, bi bil še boljši.

Karakterističen v tej igri je kmet Sirk, pijanec; celo njegovi konji imajo več pameti kakor on. Sirk je igral F. Godina. V kretnjah je bil dober. Tudi poseben naglas govorjenja mu je pristojal; parkrat se je spozabil in govoril s svojim navadnim glasom. Dobro je opisoval, kako zelo se boji svoje Katre. Ko se je Martin vsled tega iz njega norčeval, ga je Sirk dobro zavrnil, da se tudi on boji svoje Lenčke in da bo plesal tako kot mu bo ona zvižgala. Napravil mu je tudi malo pridigo in filozofiral, da bi se morali vzeti samo, taki ljudje, ki se imajo radi. Martin je o tem včasih pomislil, in pričelo mu je postajati žal, da ni vzel Tone.

Mica Slana (Rose Kordesh) je nosila Lenčki žganje. Tudi sama je pila, če ga ji je kdo ponudil. Vloga je znala zelo gladko, vendar pa bi bilo dobro, če bi ji dala malo več življenja. Rose Kordesh obeta biti dobra diletantska moč, ako bo večkrat nastopila na odru.

Režiser igre je bil Ivan Molek. Razun malih hib je bila dobro vprizorjena in tudi kulise so bile primerne. Oprava je bila taka, kakor jo igra zahteva in kar se tiče priredbe v splošnem, je bila izvršena tako, da je Dram. društvo lahko zadovoljno.

Drugače je z udeležbo, ki je bila majhna. Eni so igro že enkrat videli, drugih pa ni bilo dovolj, da bi napolnili sedeže. Polagoma se bo morda privadilo dovolj občinstva zahajati na dramatične predstave in s

tem bo tudi trud igralcev poplačan. Ne žele drugega kot to, da občinstvo poseti njihove predstave. To nagrado bi jim morali dati, ker jo pošteno zaslužijo. Pri tem ima občinstvo za mal denar še duševen užitek in konec konca zabavo. Kaj hočete več!

Ena reč je, ki zelo neprijetno dirne človeka, ki ima nekoliko pojma o igrar: Smeh ljudi, kadar se dogajajo na odru tragični prizori. Ako bi pisatelj dram videli nekatere naše ljudi, kako se smejejo ob prizorih, ob katerih je mislil, da se bodo jokali, bi se menda sam razjokal. Smeh ob takih prilikah le dokazuje, kako malo pojma imajo taki ljudje o dramski umetnosti. Kako prekučevanje Charlie Chaplina je za nekatere res še najboljša predstava. —c.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu v Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevnik za delavsko stvar v vrstah socialistične stranke. — *Frank Kramar*, organizator.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SLOVENCİ IN DRUGI JUGOSLOVANI V CHICAGI,

udeležite se shoda socialistične organizacije okraja Cook, ki se vrši

V NEDELJO DNE 19. FEBRUARJA 1922.

ob 2:30 popoldne v Ashland Auditorium na W. Van Buren St. in So. Ashland Blvd.

Ta shod bo ob enem proslavljanje osvoboditve sodruga E. V. Debsa in pa poziv za delo, dokler ne bodo izpuščeni vsi politični jetniki iz zaporov.

Kot govorniki nastopijo med drugim sodrugi:

Morris Hillquit iz New Yorka.

James Maurer iz Pennsylvanije.

James O'Neal iz New Yorka.

Nadalje razni čikaški in drugi sodrugi. — Vstopnina 25c. Udeležite se polnoštevilno tega shoda.

Sodrugi, ojačite J. S. Z. Če hočemo voditi uspešno kampanjo za socialistično stranko, potrebujemo klube v vseh naselbinah, kjer žive jugoslovanski delavci. Čas za agitacijo je ugodan. Socializem je danes dnevno vprašanje in o njem se povsod diskurira. Razširite Proletarca, ki je najboljši agitatorično sredstvo za pridobivanje novih bojnikov socializma.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARKANSAS.

Jenny Lind: Frank Grille, Box 106.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig, 2105 Bush St.

COLORADO.

Somerset: Victor Koklich, Box 217.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue.

Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Cicero: Anton Putz, 5007 W. 25th Place.

E. Moline: Ant. Klanšek, 1319 19th St.

Nokomis: Ernest Krusic.

Springfield: Fr. Besjak, 1974 So. 17th St.; Frank Copi, 1900 S. 17th St.

Viriden: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

Waukegan in No. Chicago: Anton Lukancic, 1034 Lenox Ave., N. Chicago.

Johnstown City: Frank Martinjak, Box 607.

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock Box 441.

Indianapolis: John Krainz, 755 N. Holmes Ave.

KANSAS.

Columbus: Frank Čemažar, R. R. 3, box 261.

Gross: John Kunstelj, Box 32.

MICHIGAN.

Detroit: Louis Urbancich, 4646 Russell St., Math Urbas, 237 La Belle Ave. Jos. Anžiček, 1432 Ferry Ave. E. Jos. Očepek, 939 Hendrie E.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz, Box 166.

Chisholm: Frank Klun, box 399. Joe Ule, box 814.

Ely: John Teran, Box 432.

Gilbert: Jac. Kunstelj, box 545.

NEW YORK.

Little Falls: Fr. Petavs, Lover's Leap.

OHIO.

Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.

Barberton: Martin Železnikar, box 276.

Blaine: Frank Germ, Box 31.

Cleceland: L. Gorjup, 1125 E. 72. St., A. Komar, 6710 Bliss Ave., Jacob Kocjan, 1273 E. 58th St., Jerry Alesh, 6219 Glass Ave.

Girard: Frank Kramar, 1022 State St., Frank orko, 35 Smithsonian St.

Glencoe: Nace Zlemberger, L. box 12.

Lisbon: Jacob Bergant, R. D. 2, Box 19.

Maynard: Andy Zlatoper, box 22.

Niles—Girard: John Kokošin, 14 Baldwin ave.; Frank Kogovšek, 710 Pew St., Niles, O.

OKLAHOMA.

Red Oak: Joe Kogoy, R. No. 1.

PENNSYLVANIA.

Aliquippa: Jack Kotar, box 289. B. Yerant, box 287.

Avella: Frank Bregar, box 363.

Bon Air: Peter Bukovec, R D 2, box 98.

Clairton: Anton Očepek, box 621.

Conemaugh: Louis Krašna, box 218.

Dunlo: Frank Kaučič, Box 155.

Export: John Frank, S. R. Box 315.

Forest City: Frank Rataic, Box 685. Louis Krašovec, R. F. D. No. 2.

Hermine: Anton Zornik, Box 202, A. Bertl, Box 437.

Irwin: Mike Pavšek, R F D 3, box 74.

Johnstown: John Miklich, 404 Ohio St.

Lloydell: Anton Grbec, Box 35.

Lawrence: John Terčelj, Box 161.

Luzerne: John Matičič, 13 Hughes St.

Martin: A. Zupančič, Box 11.

Morgan: J. Kvartič, Box 453.

Meadowlands: Leonard Lenassi, Box 563.

Vandling: Jos. Čebular, Box 156.

Verona: John Ban, Box 214.

W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 114.

W. VIRGINIA.

Philippi: Bartol Louis, Box 329.

Rendall Creek: J. R. Sprohar, box 2, Pursglove.

Thomas: Frank Kocjan, Box 272.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Žerovec, Box 19, N. Newell St.

Milwaukee: Stanley Pahor, 349 Florida St.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar, bršure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnik apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinvillu naznanjam, da se vsi še seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 211, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje klub bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomislec, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILLINOJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležijo sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

"Flu" se naglo širi.

Ne pozabite besedi, ki jih je zapisal Arthur Bane zadnji teden: "1,122 novih slučajev influence, enem dnevu, v enem mestu. Redno spanje, redno zmerno zavživanje hrane, redne dnevne telesne vaje so najboljša sredstva za preprečevanje. Najboljše zdravje, ki ga mora imeti vaše telo, je, da si ohranite vaše kri čisto in v dobrem stanju, tudi druge stvari morda pomagajo, toda ne zabranijo." Da imate redno spanje in da ohranite vaše kri v dobrem stanju, imate morate čisto in redno delujoče črevesje. Naše telo poseduje več moči, s katerimi se ubrani te bolezni, kot se pa povprečno misli, samo ako so odstranjene vse zapreke, ki so na poti naravi. Trinerjevo grenko vino je najboljši čistilec take poti. Povrne vašemu želodcu normalno prebavljivo silo in jo obdrži v dobrem stanju. Vsak lekarnar ali pa trgovec z zdravili ima Trinerjevo grenko vino v zalogi, ali pa ga dobi v najkrajšem času za vas. Kupite si ga še danes, odstranite vse varne bacile iz vašega črevesja.

Jugoslovanska socialistična zveza.

Glavni urad: 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.
(v poslopiju socialistične stranke.)

V vseh zadevah glede ustanovljanja novih socialističnih klubov, reorganiziranja neaktivnih klubov, glede volilnih in drugih kampanj soc. stranke, glede informacij, tikajočih se JSZ. in soc. stranke, se obračajte na tajnika J. S. Z. Pisma naslovite: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticicha. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Maticich.

ROJAKI V JOHNSTOWNU, PA.

dobe lahko knjige, ki jih ima v zalogi Proletarec pri

A. VIDRICHU, R. D. 7, Box 82, Johnstown,

in sicer po isti ceni, kakor so označene v ceniku.

Kdor še nima Ameriškega družinskega koledarja, ga lahko dobi pri A. Vidrihu.

Naročnino na Proletarca lahko poravnate v Johnstownu pri A. Vidrihu (njegov naslov zgoraj) in pri J. Mikliču, 404 Ohio St.

UDELEŽITE SE VESELICE,

ki jo priredi

Slov. Social. Klub št. 224, J. S. Z.

v soboto dne 18. februarja

v Stancekovi dvorani na 205 E. 115th St. na Pullmanu (Chicago).

Vstopnina v predprodaji 35c; pri blagajni 50c.

Igral bo izvrsten tamburaški zbor. — Za postrežbo bo najboljša preskrbljena.

Nastopil bo tudi sodrug *Joško Oven*.

Kako pridete do dvorane? Vzemite Cottage Grove karo št. 4, ki jo lahko dobite na 22nd St. in Indiana Ave. in se peljite do konca. Potem imate par blokov hoda po 115th St. do dvorane. — Ali pa vzemite State Street karo, toda le tisto, ki vozi do 115th St. Tam izstopite ter pojdite dva bloka vzhodno po 115. cesti do dvorane.

Čikaški rojaki, prihitite v obilem številu v našo sredo, da se nekaj ur neprisljano skupaj zabavamo in tim bolje spoznamo.

ODBOR.

Moja je edina slovenska notarska pisarna, ki oglašja samo v slovenskih unijskih listih. V tožbenih zadevah, ali glede dohodninskega davka ali v katerikoli legalni zadevi se obrnite na mojo pisarno. Poštena postrežba. Cene zmerne.

Kadarkoli imate opravka s sodišči, z mestnimi ali federalnimi uradi, se obrnite po svet na nas. Naslov:

WILLIAM B. LAURICH,

1900 W. 22nd Pl., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5777.

VABILO

na plesno veselico, ki jo priredi socialistični klub št. 181, J. S. Z.

v soboto 25. februarja ob 6. zvečer
v dvorani sv. Petra in Pavla v LLOYDELLU,
PA.

Cenjenemu občinstvu in vsem, ki simpatizirajo s soc. stranko, se priporočamo za udeležbo. Igral bo tamburaški zbor. Za postrežbo bo dobro preskrbljeno. Vstopnina za moške 75c; dame so vstopnine proste.

Veselični odbor.

V nedeljo dne 26. marca 1922

priredi

SLOV. SOCIALISTIČNI KLUB

ŠT. 1, J. S. Z.

veliko proslavo pariške komune s koncertnimi točkami,

dvodejanko

"ZADNJI DAN"

in govori. Pred in po programu plesna zabava.

Vrši se v dvorani Č. S. P. S., 1126 W. 18th St. (blizu Racine Ave.)

Polovica dobička gre v ruski pomožni fond. TO BO ENA NAJVEČJIH SLOVENSKIH PRIREDB V TEJ SEZONI.

Vstopnina 50c. Vstopnice se dobe pri članih in članicah kluba ter v upravnistvu Proletarca.

Natančen program bo objavljen v eni prihodnjih izdaj "Proletarca".

Prijatelj delavca PAIN-EXPELLER

Trnoviška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Slaven že več kot 50 let.

Glejte za trnoviško znamko
SIDRO.

Naročite!

Ali je religija prenehala funkcionirati?\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma80
Katoliška cerkev in socializem..... .30
Skupaj\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo \$1.00 za vse tri.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila vzdržujejo
zdravje v družinah.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Pri-
tajeni boli z dalekosežnimi posledicami se lahko mnogokrat izognete, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balzam zoper kašelj) 'od-
pomore pri navadnemu kašlju, pomiri bronkialna vznemirjenja, po-
pravi prebave, omogoča red in olaj-
šava dihanje. Cena 25c in 50c.—
Severa's Cold and Grip Tablets
(Severjevi Tableti zoper prehlad in gripe) ustavi prehlad predne se razvije. Cena 30 centov. Po vseh lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severjevega
Almanaha za leto 1922? Dobite ga zastonj pri svojem lekarju ali pa direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-
vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

Slovincem priporočamo
v posejanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
lanih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj raz-
širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnina za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta;
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec;
samo nedeljske izdaje \$3 na leto.
Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol
leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v
stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-
rekrajskim sorodnikom, prijate-
ljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel
s starim krajem,

obrnite se na trdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.